

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Laivi Noppel

**ELEKTROONILISE VALVE KOHALDAMISE
TULEMUSLIKKUS KRIMINAALHOOLDUSES
TALLINNA VANGLA PÄRNU
KRIMINAALHOOLDUSOSAKONNA NÄITEL AASTATEL
2007-2011**

Lõputöö

Juhendaja: Anu Aunapuu

Kaasjuhendaja: Eve Hiiemäe

Pärnu 2013

Soovitan suunata kaitsmisele

(juhendaja allkiri)

.....

(kaasjuhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud „.....“ 2013.a.

TÜ Pärnu kolledži sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja

.....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Kriminaalhooldus Eesti Vabariigi õigussüsteemis.....	7
1.1. Kriminaalhoolduse eesmärk ja põhimõtted	7
1.2. Kriminaalhoolduse struktuur ja ülesanded	9
1.3. Kriminaalhoolduse vormid ja töömeetodid	11
1.4. Kriminaalhooldusalune.....	12
1.5. Kriminaalhooldaja	13
2. Ennetähtaegne vanglast vabanemine.....	16
2.1. Vangistuse mõiste ja kohaldamine	16
2.3. Vastus vangla taotlusele/kriminaalhooldusametniku arvamus.....	21
3. Elektrooniline valve kui lisakohustus	23
3.1. Elektroonilise valve eesmärk ja kohaldamine	23
3.2. Elektroonilise valve paigaldamine	24
3.3. Elektroonilise valve nõuete rikkumine.....	27
4. Uurimus elektroonilise valve kohaldamise tulemuslikkusest kriminaalhoolduses Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel aastatel 2007-2011	31
4.1. Uurimuse eesmärk ja ülesanded	31
4.2. Uurimuse korraldus, meetod ja valim	32
4.3. Uurimuse andmed ja analüüs.....	33
4.4. Uurimuse tulemus ja arutelu.....	46
Kokkuvõte	54
Viidatud allikad.....	58
Zusammenfassung.....	61

SISSEJUHATUS

Kuna antud lõputöö autori (edaspidi autor) andmetel varasemad uuringud elektroonilise valve kohaldamise tulemuslikkusest kriminaalhoolduses puuduvad, siis otsustas autor uurida ja analüüsida elektroonilise valve kohaldamise tulemuslikkust kriminaalhoolduses Tallinna vangla Pärnu Kriminaalhooldusosakonna (edaspidi KRHO) näitel aastatel 2007-2011. Elektroonilise valve kohaldamise võimalus on Eesti õigussüsteemis alates 2007. aastast, sellest asjaolust lähtuvalt võttis autor selle aasta ka uurimuse algusaastaks. Uuritavaks perioodiks võttis autor viis aastat, kuna antud ajavahemik võib mingil määral iseloomustada elektroonilise valve tulemuslikkust kriminaalhoolduses.

Lõputöö eesmärgiks on leida vastus, kas elektroonilist valvet kriminaalhoolduses Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel aastatel 2007-2011 võib lugeda tulemuslikuks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitas autor alljärgnevad uurimisülesanded:

1. kas kriminaalhooldusalune täitis kohtu poolt määratud lisakohustuse, alluda elektroonilisele valvele. Kui ei täitnud, siis mis oli mittetäitmise põhjuseks;
2. kas kriminaalhooldusalusele kohtu poolt määratud katseaeg lõppes tähtajaliselt. Kui ei lõppenud, siis mis oli selle põhjuseks;
3. kas elektroonilise valve kohaldamine mõjutas kohustuste täitmist ja kuritegevuse langust.

Autor kasutas uurimust tehes kvantitatiivset meetodit: valis välja uurimisobjektid, analüüsis saadud andmeid uurimuses püstitatud uurimisülesannete alusel, samuti tõi uurimisobjektide puhul välja veel erinevaid uurimisobjekte iseloomustavaid andmeid.

Mittevabadusekaotuslikud karistused on pikemat aega olnud enamikus Euroopa riikides prioriteediks ja nii on ka Eestis juba 15 aastat rakendatud kriminaalhooldussüsteemi, mille eesmärgiks on tingimisi vangistusest vabastatud isikute puhul valvata kriminaalhoolduse käigus nende käitumist ja neile kohtu või prokuröri poolt pandud kohustuste täitmise järele ning soodustada nende sotsiaalset kohanemist eesmärgiga mõjutada neid hoiduma uute kuritegude toimepanemisest.

Vangistus jääb alati äärmiseks abinõuks, kus tema kohaldamine tuleb kõne alla üksnes siis, kui teised karistusliigid on end ammendunud või kui seda nõuavad õiguskorra kaitsmise huvid. Vangistusseaduse alusel nähakse vangistuse eesmärgina kinnipeetava suunamist õiguskuulekale käitumisele ehk karistuse sellist täideviimist, mis peab andma vangistatule võime tulla sotsiaalselt vastutavana edaspidises elus toime ilma õiguskorda rikkumata.

Vangistusest vabastamine tingimisi enne tähtaega seisneb süüdimõistetu tingimuslikus katseajaga vabastamises enne mõistetud vangistuse lõplikku ärakandmist Üheks enne tähtaega vabastamist võimaldavaks lisakohustuseks on elektroonilise järelevalve kohaldamine, mille puhul kohus määrab tähtajalise kohustuse alluda liikumisvabaduse piirangute täitmise kontrollimisele elektroonilise seadme abil.

Lõputöö esimeses peatükis selgitatakse kriminaalhoolduse tähendust, nii formaalses, kui materiaalses mõttes. Tuuakse välja kriminaalhoolduse põhieesmärk, kirjeldatakse kriminaalhooldustöö põhimõtteid. Nimetatakse Eesti kolm kriminaalhoolduspiirkonda ja tuuakse välja kriminaalhoolduse peamine ülesanne. Peatutakse kriminaalhoolduse vormidel ja töömeetoditel. Selgitatakse sõnade kriminaalhooldusalune ja kriminaalhooldaja tähendust ning mõistet.

Teises peatükis antakse ülevaade vangistuse olemusest, mõistest ja kohaldamise põhjustest. Kirjeldatakse vangistusest tingimisi ennetähtaegset vabastamise korda ja regulatsiooni. Tuuakse välja kriminaalhooldusametniku toimingud ja nende tegemise meetodid süüdimõistetu kriminaalhoolduse ettevalmistamisel.

Kolmandas peatükis selgitatakse elektroonilise valve olemust, tähendust ja kasutamise korda. Kirjeldatakse elektroonilise valve paigaldamise protseduuri ja kriminaalhooldusametniku tööd seoses elektroonilise valvega. Selgitatakse

elektroonilise valve nõuete rikkumisi ja kriminaalhooldusametniku tööd rikkumistele reageerimisel.

Neljandas peatükis, uurimuses, nimetatakse esmalt uurimuse eesmärk ja ülesanded. Tuuakse välja uurimuse korraldus, meetod ja valim. Uurimuse andmed ja analüüs antakse edasi jooniste abil. Uurimuse lõpus tuuakse välja uurimuse tulemus ja autori arvamus tuginedes püstitatud uurimisülesannete tulemustele.

1. KRIMINAALHOOLDUS EESTI VABARIIGI ÕIGUSSÜSTEEMIS

1.1. Kriminaalhoolduse eesmärk ja põhimõtted

Kriminaalhooldus on süsteem, mis tegeleb kriminaalhooldusele määratud isikutega, kontrollib tema käitumist ja abistab ning nõustab kriminaalhooldusalust kriminaalhoolduse elluviimisel (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 3).

Kehtivas õiguskorras kasutatakse mõistet kriminaalhooldus kahes erinevas tähenduses. Kriminaalhooldus formaalses ehk kitsamas tähenduses seisneb kohtu poolt süüdlasele mõistetud karistuse täitmisele pööramise edasilükkamises katseajaga ning süüdlase allutamises käitumiskontrollile. Kriminaalhooldus materiaalses ehk laiemas tähenduses hõlmab katseajal süüdlase käitumise üle teostatavat kontrolli ning talle osutatavat sotsiaalset abi. Kriminaalhoolduse eeliseks vangistuse ees peetakse süüdlase jätmist tema igapäevasesse keskkonda, jättes riigile siiski võimaluse kriminaalhooldusametniku vahendusel süüdlase käitumise järel valvata (Sootak, Pikamäe 2009: 281).

Kriminaalhoolduse eesmärk on sätestatud Kriminaalhooldusseaduse §-s 1:

„Kriminaalhoolduse käigus valvatakse kriminaalhooldusaluse käitumise ja temale kohtu või prokuröri poolt pandud kohustuste täitmise järele ning soodustatakse kriminaalhooldusaluse sotsiaalset kohanemist eesmärgiga mõjutada teda hoiduma kuritegude toimepanemisest.“

Kriminaalhoolduse põhieesmärk on muuta ühiskond turvalisemaks, rakendades alternatiive vangistusele. Selline eesmärk tugineb eeldusele, et kuriteo sooritanud inimese võib jätta vabadusse, kuid lisaks järelevalvele tehakse tööd kriminogeense käitumise muutmiseks. Kriminaalhooldustöö koosneb seega kahest poolest: järelevalvest ja taasühiskonnastavatest tegevustest. Need meetmed aitavad vähendada

korduvkuritegevust ja sedakaudu suurendada ühiskonna turvalisust (Kriminaalhooldus 2012).

Siinkohal on möödapääsmatu mõista, et õiguskaitseüsteem ei ole ainus kuritegevuse ja kuritegude põhjuste mõjutaja. Demograafilised trendid, hoiakud kuritegevusse ja kurjategijatesse, peresuhted, elutingimused, sotsiaalturva tase, üldine ühiskonna arengutase ja mitmed teised olulised asjaolud mängivad kuritegevuse tasemes ja ühiskonna turvalisuse määras suurt rolli (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 5).

Mittevabadusekaotuslikud karistused on pikemat aega olnud enamikus Euroopa riikides prioriteediks. Selle põhjused peituvad reaalse vabaduskaotuse kriisis ja arusaamises, et vabadusekaotus on karistuse eesmärkide saavutamise seisukohalt üks halvemaid karistusliike (Kruusement 2003: 442).

Kriminaalhoolduse ellurakendumise üheks asjaoluks oli ka majanduslik kasu Eesti riigile. Näiteks 1998-l aastal kulutas Eesti Vabariik ühe vangiga kinnipidamisele (majutamine, toit, järelevalve, vangivalvurite palgad jne) ligi 4000 Eesti krooni. Ühe kriminaalhooldusala järelevalvele kulus aga neli korda vähem raha. Seega on kriminaalhoolduse rakendamine riigile kokkuvõttes majanduslikult kasulik (Prööm 1998: 68).

2012-l aastal oli ühe vangiga ülalpidamiskulu kuus 991,12 eurot, sealhulgas toidukulu 1,3 eurot päevas. Iga kriminaalhooldusala kohta kulus keskmiselt 35,7 eurot kuus (Vangistuse kulud 2013).

Kriminaalhooldustöö põhimõtted (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 5):

- inimväärikus - kriminaalhooldustöö peab austama üksikut inimest ja üldiselt tunnustatud inimõigusi. Teisisõnu tuleb kriminaalhooldusele määratud kohelda viisil, mis austab tema inimväärikust ning kindlustab, et kriminaalhoolduse ajal tehtud toimingud ei põhjusta talle rohkem kannatusi või ebameeldivusi kui need, mis paratamatult kaasnevad kriminaalhoolduse teostamisega;
- minimaalne sekkumine - kriminaalhooldusametnikul tuleb oma tegevuses otsida ning arendada selliseid probleemilahendusviise, mis tagavad minimaalse vajaliku sekkumise kriminaalhooldusala ellu, kuid samal ajal võimaldavad ennetada ja lahendada tekkivaid probleeme piisava tõhususega. Kriminaalhoolduse toimingud peavad olema seotud ja järgima nn tavapärase elu ühiskonnas. Kriminaalhoolduse

teostamisel tuginetakse ühiskonnas kõigile kättesaadavatele vahenditele, mis aitavad maandada kriminaalhooldusala individuaalseid kuritegeliku käitumise riske. Kõigile kättesaadavate vahendite all tuleb siin mõista kõiki avalikke teenuseid sõltumata nende osutajast, riiklike ja omavalitsuste hoolekandelisi meetmeid ja erialaspetsialistide (psühholoogid, sotsiaaltöötajad, juristid, terapeutid jne) iseseisvat toimetulekut parandavat oskusteavet. Spetsiifiliselt ja ainult kriminaalhoolduse sihtrühmale suunatud tegevusi kutsutakse ellu, arendatakse ja teostatakse ainult siis, kui muul viisil ei ole võimalik kriminaalhoolduse eesmärgi ja ülesandeid täita. Selle põhimõtte eesmärk on märgistamise vähendamine ning iseseisva toimetuleku suurendamine;

- vastutusvõime arendamine - kriminaalhoolduse tegevused peavad olema korraldatud nii, et kriminaalhooldusala on võimalik arendada vastutustunnet ja motivatsiooni ning teadmisi ja oskusi õiguskorralduse elluviimiseks. Selle põhimõtte järgmiseks on vajalik tagada kriminaalhooldusala igakülgne teave tema kohustustest, õigustest ja võimalustest aga regulaarne aktiivne suhtlus kriminaalhooldusametnikuga. Kriminaalhooldaja rolliks on motiveerida, nõustada, abistada ja juhendada õigusrikkujat tema ettevõtmistes. Katseaja täideviimine korraldatakse vastavalt kriminaalhooldusala vastutuse võtmisele oma käekäigu eest ning kriminaalhooldusametniku sekkumise intensiivsus sõltub otseselt kriminaalhooldusala käitumisest;
- ühiskonna turvalisuse tagamine - kriminaalhooldus peab tagama, et kriminaalhooldusala kehtestatud kontrollnõuded ja määratud kohustused viiakse täide kaitstes ja arvestades ühiskonna liikmete turvalisust ja julgeolekut. Oluline on siinjuures silmas pidada ka õigusrikkuja enda kaitset teiste inimeste poolse võimaliku agressiooni ja kahjustava mõju eest.

1.2. Kriminaalhoolduse struktuur ja ülesanded

Eesti kriminaalhooldussüsteem kuulub justiitsüsteemi ja rakendus 1. mail 1998. aastal, kui jõustus Kriminaalhooldusseadus. Kriminaalhooldussüsteemi ülesehitamisel lähtuti 1998. aasta justiitshalduse regionaalse detsentralisatsiooni põhimõttest ning rajati kriminaalhooldusosakonnad maa- ja linnakohtute juurde. Ühtlasi kindlustati

kriminaalhooldusosakondade loomisega kohtute juurde kohtutele võimalus ise reaalselt oma lahendite elluviimist kontrollida, mis on aga oluline kohtu sõltumatuse tagatis (Sootak, Pikamäe 2001: 60).

1. juunil 2008. aastal muudeti kriminaalhooldusosakondade alluvust. Kui enne 2008. aastat allus kriminaalhooldus otse kohtutele, siis uue korra järgi viidi kriminaalhooldus üle vanglate alluvusse. Antud lahenduse eesmärgi kohaselt tekiks kriminaalhoolduse ja vanglate baasil piirkondlik asutus, kes vastutab vangistuse ja selle alternatiivide rakendamise ning arengu eest konkreetses piirkonnas. Eesmärgiks oli ühendada kriminaalhooldussüsteem ja vangistuse täitmise süsteem, sh ühtlustada ka teatud toimingud (Kriminaalhooldusseaduse...2012: 2).

Eestis on kolm kriminaalhoolduspiirkonda (Kriminaalhooldajate kontaktandmed 2012):

- Tartu vangla kriminaalhooldusosakond teenindab Tartu linna ning Jõgeva-, Viljandi-, Tartu-, Valga-, Põlva- ja Võrumaad;
- Viru vangla kriminaalhooldusosakond teenindab Ida- ja Lääne-Virumaad;
- Tallinna vangla kriminaalhooldusosakond teenindab Tallinna ning Harju-, Järva-, Rapla-, Pärnu-, Lääne-, Saare- ja Hiiumaad.

Kõikide vanglate juures on oma kriminaalhooldusosakonnad. Tallinna vanglale allub Harju ja Pärnu kriminaalhooldusosakond. Pärnu kriminaalhooldusosakonnal on viis talitust: Pärnu, Haapsalu, Paide, Rapla ja Kuressaare. Talituste tööd juhivad juhatajad, osakondi juhivad osakonnajuhatajad.

Kriminaalhoolduse peamiseks ülesandeks on kohtu/prokuratuuri poolt kriminaalhooldusalustele määratud karistuste elluviimine. Selle ülesande täitmiseks kriminaalhooldus (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 5):

- tagab sellise kontrolli, mis on vajalik kriminaalhoolduse elluviimiseks ning ühiskonna turvalisuse kaitsmiseks ning
- toetab ja motiveerib õigusrikkujat elama õiguskuulekalt juhendades ning abistades õiguskuulekaks käitumiseks vajalikku isiksuslikku, sotsiaalset, kutselist ja hariduslikku arengut.

Need kaks tegevussuunda on omavahel tihedalt seotud. Tegevuse ja toimingute planeerimisel ning täideviimisel ei tohi reeglina eelistada ülekaalukalt ühte teisele, kuid kriminaalhooldusala poolne katseaja reeglitest kinnipidamine on esmaseks eelduseks katseaja positiivsele kulgemisele (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 5).

1.3. Kriminaalhoolduse vormid ja töömeetodid

Kriminaalhoolduse vormid on individuaal- ja grupid. Individuaaltöö puhul kasutatakse vajadusel grupid meetodeid, grupid rakendatakse aga vaid grupid põhiste sotsiaalprogrammide läbiviimisel.

Sotsiaalprogrammid on Justiitsministeeriumi poolt aktsepteeritud ja kindlale riskifaktorite maandamisele suunatud tegevuste kogum, mis viiakse ellu vastavalt sotsiaalprogrammi juhendile. Hetkel kasutatakse vanglasüsteemis järgmisi sotsiaalprogramme: LOP (liiklusohutus programm), Viha juhtimine, Equip (alaealistele mõeldud programm), Sotsiaalsete oskuste arendamise programm, Eluviisitreening õigusrikkujatele, Seksuaalkurjategijate tagasilanguse ennetamise programm, Vabanemiseelne programm, Õige Hetk, Perevägivalda kasutanud isikutele suunatud programm, VÕIDA (ainult naisterahvastele) ja kaplanite poolt läbiviidavad programmid Igapäeva valik, Tee ja Taastav õigus. Sotsiaalprogrammidesse suunatakse kriminaalhooldusala riski-, hoolduskava põhiselt ja/või vastavalt kohtuotsusele/määrusele. Sotsiaalprogramm kriminaalhoolduses viiakse läbi katseaja esimeses pooles (esimese üheksa kuu jooksul), et tagada võimalus loodetavasti toimunud muutuse kinnistumiseks ja vajadusel uuesti sekkuda (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 42).

Kriminaalhoolduse töömeetoditeks on (Samas: 19):

- vestlus kriminaalhooldusala, saadud informatsiooni töötlemine, analüüsimine ja hindamine;
- kodukülastus;
- kriminaalhooldusala suhtlusringi kuuluvate inimestega koostöö ja kohtumine;
- vajalike vahendite, koostööpartnerite väljaselgitamine;
- järelvalve ja kontrolli kavandamine;

- sotsiaalsel kohanemist soodustava abi kavandamine.

Kriminaalhoolduse meetodit valides lähtub kriminaalhooldusametnik sellest, mil viisil on võimalik kõige tõhusamalt kriminaalhooldustööd teostada.

1.4. Kriminaalhooldusalune

Kriminaalhooldusele allutatud isiku osas kasutatakse mõistet kriminaalhooldusalune. Eestis on kriminaalhoolduse all iga päeva ligikaudu 7000 inimest. 2011. aasta lõpul oli kriminaalhooldusosakondades arvel 7434 isikut, mehi oli 6785 ja naisi 649 (Kuritegevus...2011: 144).

Kriminaalhooldusalune on (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 7):

- isik, kelle suhtes on algatatud kriminaalasi ja kelle kohta soovitakse kohtueelset ettekannet;
- kinnipeetav, kelle võimaliku ennetähtaegse vabanemise ettevalmistamisel esitab kriminaalhooldusametnik arvamuse kriminaalhooldusele sobivuse kohta;
- alaealine isik, kes on kohtu poolt karistusest vabastatud ja kellele mõjutusvahendina kohaldatakse käitumiskontrolli;
- isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud ja kes on kohustatud tegema talle määratud üldkasulikke tööd;
- süüdimõistetu, kelle vangistus on kohtu poolt asendatud üldkasuliku tööga koos allutamisega käitumiskontrollile;
- süüdimõistetu, kelle vangistuse on kohus jätnud täitmisele pööramata ning asendanud selle käitumiskontrolliga;
- süüdimõistetu, kelle vangistuse on kohus jätnud osaliselt täitmisele pööramata ja asendanud selle käitumiskontrolliga;
- süüdimõistetu, kes on vangistusest enne selle tähtaja lõppemist kohtu poolt tingimisi vabastatud koos allutamisega käitumiskontrollile;
- isik, kellel on elektroonilise valve kohustus;
- süüdimõistetu, kellele kohus on määranud karistusjärgse käitumiskontrolli.

1.5. Kriminaalhooldaja

Kriminaalhooldaja on kriminaalhooldusametnik ja kriminaalhooldusabiline (Kriminaalhooldusseadus § 3 lg 1). Kriminaalhooldusametnik on vangla teenistuses olev riigiametnik, kes täidab kriminaalhoolduse ülesandeid. Kriminaalhooldusametnikuks võib nimetada isiku, kellel on kriminaalhooldustööks vajalikud kõlbelised omadused ning vastav rakenduslik või akadeemiline kõrgharidus (Kriminaalhooldusseadus § 13 lg 1). Justiitsminister võib kehtestada täiendavaid kriminaalhooldusametniku, kriminaalhooldusosakonna talituse juhataja ja kriminaalhooldusosakonna juhataja kvalifikatsiooni nõudeid (Kriminaalhooldusseadus § 13 lg 2). Kuni 1999. aasta 31. detsembrini nimetas justiitsminister kriminaalhooldusametnikuks isiku, kes on läbinud justiitsministri kinnitatud koolituse, sooritanud eksami ning kellel on kriminaalhooldustööks vajalikud kõlbelised omadused. Kriminaalhooldusametnik allub teenistuslikus mõttes Avaliku teenistuse seadusele, kriminaalhooldusabilise suhtes sätestatakse töösuhtega seotud küsimusi Kriminaalhooldusseaduses (Miil 1998: 64).

Kriminaalhooldusabiline on isik, kes täidab kriminaalhooldusülesandeid oma vabast ajast ja tasu saamata (Kriminaalhooldusseadus § 17 lg 1).

Abiliste kaasamine kriminaalhoolduse töösse on leidnud rakendust välisriikides, sest see on vastuvõetavam kriminaalhooldusalusele. Tööd ei teosta sel juhul riigivõim. Vabatahtliku sektori kaasamine on ka majanduslikult otstarbekam (Miil 1998: 64).

Kriminaalhooldusseadusega nähakse ette ka kriminaalhooldusülesannete osaline täitmine mittetulundusühingute poolt. Kriminaalhooldusseadus § 21 lg 1 sätestab, et „Justiitsminister võib halduslepingu alusel anda kriminaalhooldusülesannete täitmise osaliselt mõne kohtu tööpiirkonnas selleks sobivale ja vastavat soovi avaldanud mittetulundusühingule.“

Hetkel töötab Eestis üle 200 kriminaalhooldusametniku (Vanglateenistuse ametikohtade arv 2012).

Kriminaalhooldusametniku sobivaim keskmine töökoormus on 50 aktiivset käitumiskontrollile allutatud kriminaalhooldusalust kriminaalhooldusametniku kohta. Kriminaalhooldusametnike ametikohtade arvu näeb ette Justiitsministeerium, lähtudes kriminaalhooldusaluste arvust kindlas piirkonnas. Kriminaalhooldusametniku töö eeldab mitmekülgseid teadmisi ja oskusi. Eriti vajalikud on sotsiaaltöölased teadmised ja kogemused. Kriminaalhooldusametnikud täiendavad erialateadmisi korrapäraselt täiendusõppes. Kriminaalhooldusametnikule esitatavad kvalifikatsiooninõuded on kehtestatud justiitsministri määrusega (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 31).

Kriminaalhooldusametnikul tuleb oma tegevuses otsida ning arendada selliseid probleemilahendusviise, mis tagavad minimaalse vajaliku sekkumise kriminaalhooldusaluse ellu, kuid samal ajal võimaldavad ennetada ja lahendada tekkivaid probleeme piisava tõhususega. Kriminaalhooldusametniku tööks on selgitada välja uue kuriteo toimepanemise riskid ning koos kriminaalhooldusalusega kavandada ja ellu viia tegevused, mis aitavad vältida uue kuriteo toimepanemist ning soodustavad süüdimõistetu iseseisvat ja seaduskuulekat toimetulekut (Kriminaalhooldus 2012).

Kriminaalhoolduse eesmärgist tuleneb kriminaalhooldusametniku ülesanne valvata kriminaalhooldusaluse käitumise järele ja osutada abi sotsiaalseks kohanemiseks koostöös sotsiaalabi pakkuvate organisatsioonidega, kes tegutsevad väljaspool kriminaalhooldussüsteemi.

Kriminaalhooldusametniku rolliks on motiveerida, nõustada, abistada ja juhendada õigusrikkujat tema ettevõtmistes (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 6).

Kriminaalhoolduse toiminguid planeerides ja täide viies peab kriminaalhooldusametnik (Samas: 6):

- alati arvestama uue kuriteo sooritamise riski ja kriminaalhoolduse tingimuste rikkumise võimalusega ning viima selle tõenäosuse ja võimaliku kahju miinimumini;
- kriminaalhooldusaluse tegevuse või tegevusetuse tulemusena ohustatud inimeste õiguste kaitseks viivitamatult tegema kõik endast sõltuva teavitades vajadusel asjakohaseid üksikisikuid ja asutusi;

- kriminaalhooldusaluse kohta kogutud eraelulist või delikaatset teavet igakülselt kaitsma selle sattumise eest isikute kätte, kellel puudub selleks seaduslik õigus.

Kriminaalhooldusametnik lähtub oma töös Eesti Vabariigi siseriiklikest õigusaktidest, „Kriminaalhoolduse standarditest“ ning järgib oma tegevuses ja käitumises Vanglateenistuja eetikakoodeksis sätestatud põhimõtteid.

2. ENNETÄHTAEGNE VANGLAST VABANEMINE

2.1. Vangistuse mõiste ja kohaldamine

Karistusseadustiku terminoloogia kohaselt moodustab vabadusekaotus seaduses sätestamata soomõiste kõigile sellistele karistusliikidele, millega võetakse inimeselt vabadus. Lisaks sellele, et vangistus on kõige raskem füüsilisele isikule kohaldatav põhikaristuse liik, on ta ka kõige kahjulikum karistus (Sootak, Pikamäe 2009: 204).

Kinnipidamine kui mõjutusvahend kaitseb ühiskonda olukorras, kui akuutne politseiline sekkumine ei ole piisav ning isik on ohtlik. Tekib hädaseisundi sarnane olukord, kus ühel pool on isiku puutumatus ja vabadus, teisel pool ühiskonna ja selle liikmete turvalisus. Nende kaalumisel eelistatakse üldisi huve, sest riigil on kohustus kaitsta oma liikmete turvalisust (Sootak 2006: 521). Vabaduse võtmine ei ole sealjuures mitte eesmärk omaette, vaid parandamiseks vajalik alus (Samas: 525).

Vabadusekaotuse täideviimise eesmärgina rõhutatakse vabadusekaotuse korraldamist viisil, mis väldib kinnipeetava poolt uute kuritegude toimepanemist pärast vabanemist (Sootak, Pikamäe 2001: 46).

Vangla ülesanne seisneb seejuures eranditult kuriteo heastamises, kättemaksus. Heastamise puhul vaatleme asja süüdimõistetu seisukohast. Kättemaks on aga abinõu, millega ühiskond saab teo eest hüvituse (Laine 1997: 137).

Vangistusseaduse § 6 lõike 1 kohaselt nähakse vangistuse eesmärgina kinnipeetava suunamist õiguskuulekale käitumisele ehk karistuse sellist täideviimist, mis peab andma vangistatule võime tulla sotsiaalselt vastutavana edaspidises elus toime ilma õiguskorda rikkumata. See tähendab karistatu resotsialiseerimist, tema taasühiskonnastamist vähemalt sel määral, et ta ei pane toime uusi kuritegusid (Madise, Pikamäe, Sootak 2009: 34).

Karistamisel on neli klassikalist funktsiooni: rehabiliteerimine/resotsialiseerumine, kättemaks, hirmutamine/ennetamine/ärahooldamine ja isoleerimine/vangistamine. Vangistamine, kui kurjategija paigutamine tingimustesse, kus kuritegude toimepanek pole võimalik või on vähe tõenäoline. Sellega kaitstakse ühiskonna liikmeid ohtlike indiviidide eest ja ühiskonna tasemel on räägitud vangistuslikust efektist kui vangistamise mõjust kuritegevusele (Saar 2007: 249).

Vangistuse kahjulikkus avaldub:

1. süüdlase desotsialiseerumine, st süüdlasele oluliste sotsiaalsete kontaktide katkemine ühiskonnaga;
2. kohanemine passiivse vanglaelu stiiliga;
3. erialaste oskuste vähenemine;
4. süüdlase stigmatiseerumine ehk häbimärgistumine.

Eelpoolloetletud asjaolude tõttu peab vangistus jääma karistuseks *ultima ratio*, mille kohaldamine saab kõne alla tulla üksnes siis, kui kõik teised karistusliigid on end ammendunud või kui seda nõuavad õiguskorra kaitsmise huvid. Seadusandja on Karistusseadustiku §-s 56 lg-s 2 sätestanud põhimõtte, mille kohaselt võib vangistust mõista vaid juhul, kui karistuse eesmärgi ei ole võimalik saavutada kergema karistusega (Sootak, Pikamäe 2009: 204).

Kuna Karistusseadustik näeb vabadusekaotuse liigina ette ka aresti (§ 48), on vangistuse näol tegemist vabadusekaotuse ühe liigiga, mille alaliigid on tähtajaline ja eluaegne vangistus. Karistusseadustiku § 45 lõige 1 sätestab: „Kohus võib kuriteo eest mõista kolmekümnepäevase kuni kahekümneaastase või eluaegse vangistuse.“ Antud lõige sätestab esmalt tähtajalise vangistuse abstraktse alam- ja ülemmäära, nähes ette, et tähtajalist vangistust võib mõista alates kolmekümnest päevast kuni kahekümne aastani. Eluaegne vangistus on erakorraline karistus, mille kohaldamist peavad lisaks süü suurusele põhjendama äärmuslikud üld- ja eripreventiivsed asjaolud (Samas: 206).

Karistusseadustiku § 45 lõige 2 sätestab: „Kuriteo toimepanemise ajal nooremale kui kaheksateistaastasele isikule ei või mõista tähtajalist vangistust üle kümne aasta ega eluaegset vangistust.“ Antud lõige sätestab tähtajalise vangistuse ülemmäära (kümme aastat) alaealisele, s.o. isikule, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane.

Näiteks 2011. aasta lõpul oli Eesti vanglates 3400 kinnipeetavat, neist 2628 (77%) kandsid karistust ning 772 (23%) olid vahistatud. Vangide arv 100 000 elaniku kohta oli 254, selle näitajaga on Eesti Euroopas 7. ja maailmas 49. kohal (Kuritegevus...2011: 134).

2.2. Vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise kord ja regulatsioon

Vangistusest vabastamine tingimisi enne tähtaega seisneb süüdlase tingimuslikus katseajaga vabastamises enne mõistetud vangistuse lõplikku ärakandmist. Süüdlasel ei ole subjektiivset õigust vabaneda vangistusest tingimisi ennetähtaegselt, tal on subjektiivne õigus taotleda enda tingimisi ennetähtaegse vabastamise avalduse menetlemist nii vanglas kui kohtus (Sootak, Pikamäe 2009: 291).

Kriminaalõiguslikust vaatenurgast on ennetähtaegne vabastamine kantud arusaamast, et sageli on karistuse eesmärgid saavutatavad kiiremini, kui kohus seda karistuse mõistmisel oskas arvestada. Sellisel juhul väljendab ennetähtaegne vabastamine üldsuse usaldust süüdlase suhtes. Ennetähtaegselt vabastatule antakse võimalus oma käitumisega tõestada, et ta on kantud karistusest õppinud. Siinjuures ei saa jätta märkimata ennetähtaegse vabastamise ühte suurt eelist lõpptähtajalise vabastamise ees: ühelt poolt tagatakse ärakandmata jäänud karistuse ähvarduse kaudu isiku enda suurem huvitatus õiguskuuleka käitumise suhtes ning teisalt võimaldab katseajal kohaldatav järelevalve ja sotsiaallabi kinnipeetava kiirema tagasituleku ühiskonda (Sootak, Pikamäe 2001: 155).

Vangistusest tingimisi ennetähtaegset vabastamist reguleerib Karistusseadustik, mille §-s 76 on nimetatud ennetähtaegse vabastamise formaalsed ehk materiaalsoiguslikud eeldused. Ennetähtaegse vabastamise materiaalseks eeldusteks on süüdlase edaspidine õiguskuulekas käitumine ja hoidumine uute kuritegude toimepanemisest (Vangistusseadus § 76, Karistusseadustik § 75).

Karusseadustiku § 76 lg 1 alusel võib kohus teise astme kuriteo või esimese astme kuriteo ettevaatamatus toimepanemises süüdimõistetud isiku katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada, kui süüdimõistetu on tegelikult ära kandnud:

1) vähemalt ühe kolmandiku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui kuus kuud ning isik nõustub käesoleva seadustiku § 75 lõike 2 punktis 9 sätestatud elektroonilise valve kohaldamisega või

2) vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui kuus kuud.

Karistusseadustiku § 76 lg 2 alusel võib kohus esimese astme kuriteo tahtlikus toimepanemises süüdimõistetud isiku katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastada, kui süüdimõistetu on tegelikult ära kandnud:

1) vähemalt poole mõistetud karistusajast ning isik nõustub käesoleva seadustiku § 75 lõike 2 punktis 9 sätestatud elektroonilise valve kohaldamisega või

2) vähemalt kaks kolmandikku mõistetud karistusajast.

Eluaegse vangistusega karistatud isiku võib kohus katseajaga tingimisi karistusest vabastada, kui süüdimõistetu on karistusajast tegelikult ära kandnud vähemalt kolmkümmend aastat. Eluaegsest vangistusest tingimisi vabastamise võimaluse ettenägemine on põhjendatav nii humaansete kaalutlustega kui ka arusaamaga, et riigil ei ole ühegi inimese saatuse lõpliku ettemääramise õigust. Karistusseadustiku § 77 lõike kolm kohaselt määratakse eluaegsest vangistusest tingimisi vabastatule katseaeg viis kuni kümme aastat. Antud paragrahv ei näe ette eluaegset vangistusest tingimisi vabastatu allutamist katseajaks käitumiskontrollile (Sootak, Pikamäe 2009: 296).

Katseajaga tingimisi enne tähtaega ei vabastata süüdimõistetud isikut, keda on karistatud vähemalt kaheaastase vangistusega ja kellel on jäänud mõistetud karistusajast kanda vähem kui kaks kuud.

Vangistusseaduse § 76 lg 1 alusel kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise puhul edastab vangla pärast kinnipeetava poolt Karistusseadustikus sätestatud karistusaja ärakandmist kohtule:

- kinnipeetava isikliku toimiku;
- iseloomustuse, milles antakse vangla hinnang uue kuriteo toimepanemise võimalikkusele, kinnipeetava ohtlikkusele ja tema ennetähtaegse vabastamise kohta;

- kriminaalhooldaja arvamuse katseaja ja kinnipeetava suhtes kohaldatavate kohustuste valiku ja nende kohaldamise tähtaja kohta;
- kinnipeetava nõusoleku elektroonilise valve kohaldamiseks, kui kinnipeetav taotleb enda vabastamist elektroonilise valvega.

Tingimisi enne tähtaega vabastamise menetlus algab toiminguga, kus vangla arvestusosakond teavitab kaks kuud enne vabastamise õiguse tekkimist vangla kontaktisikut vajadusest valmistada kohtule ette materjalid. Seega algab selline menetlus automaatselt ega sõltu ei vangla ega kinnipeetava tahtest. Menetlus algab automaatselt kõigi kinnipeetavate suhtes, kellel vastav tähtaeg kätte jõuab, sõltumata sellest, kuidas isik on vanglas käitunud. Elektroonilise valve kohaldamisega tingimisi vabastamine ei toimu automaatselt ning siin on vajalik, et kinnipeetav oleks nõus tingimisi vabanemisega elektroonilise järelevalve alla. Juhul kui kinnipeetav soovib, alustatakse menetlust, kui ei soovi, siis menetlust ei järgne (Põbo 2011: 770).

Karistusseadustiku § 76 lg 3 alusel katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise otsustamisel arvestab kohus kuriteo toimepanemise asjaolusid (vangistuse mõistmise aluseks olnud kuriteo raskust, ründeobjekti, tehisolusid vms), süüdimõistetule isikut (süüdlase süü suurust, isikuomadusi jms), varasemat elukäiku (varasemaid karistusi, üldist suhtumist õiguskorda jne) ning käitumist karistuse kandmise ajal, samuti tema elutingimusi ja neid tagajärgi, mida võib süüdimõistetule kaasa tuua tingimisi enne tähtaega karistusest vabastamine.

Kohtul puudub õigus süüdlase ennetähtaegsel vabastamisel määrata katseaja kestust. Katseaeg määratakse ärakandmata karistusaja ulatuses, kuid mitte lühemana kui üks aasta. Katseajaks allutatakse isik Karistusseadustiku §-s 75 sätestatud käitumiskontrollile.

Karistusseadustiku §-s 76 lõike 1 punkti 2 või lõike 2 punkti 2 alusel vabastatavale süüdimõistetule võib kohus süüdimõistetule nõusolekul panna täiendavalt kohustuse alluda käesoleva seadustiku § 75 lõike 2 punktis 9 sätestatud elektroonilisele valvele.

Elektroonilise valve rakendamine võimaldab süüdlase vabastamist lühema karistusaja ärakandmise järel põhjusel, et valveseadme vahendusel jääb ta ka pärast vabastamist pideva jälgimise alla.

Süüdlase ennetähtaegse vangistusest vabastamise peamiseks eelduseks on tema edasine õiguskuulekas käitumine ja hoidumine uute kuritegude toimepanemisest (Sootak, Pikamäe 2009: 293).

Näiteks 2011. aasta jooksul vabanes vanglast 2155 süüdimõistetut, sealhulgas:

- 1563 karistustähtaja lõppemise tõttu;
- 433 tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise tõttu (sh 145 isikut elektroonilise valve kohaldamisega);
- 136 osaliselt ärakandmisele mõistetud vangistuse ärakandmise tõttu (nn šokivangistusest);
- 23 isikut muudel põhjustel (sh üheksa surma tõttu) (Kuritegevus...2011: 136).

2.3. Vastus vangla taotlusele/kriminaalhooldusametniku arvamus

Vangla taotlusel kriminaalhoolduse ettevalmistamisel lähtub kriminaalhooldusametnik justiitsministri määrusega kehtestatud korrast „Kinnipeetava tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide ettevalmistamise kord“ (Kriminaalhoolduse standardid 2011: 89). Antud määrus reguleerib kinnipeetava vanglast tingimisi enne tähtaega vabastamise materjalide kohtule ettevalmistamise korda ja kinnipeetava teavitamist vabastamise tähtaegadest.

Vastuses vangla taotlusele koostab kriminaalhooldusametnik iseloomustuse kinnipeetava kohta, kellel on seadusest tulenev võimalus ennetähtaegselt vabaneda. Eesmärgiks on anda hinnang vangistusest enne tähtaja lõppemist vabastamist taotleva isiku sotsiaalsele ja majanduslikule olukorrale, retsidiivsusele ja ohtlikkusele ning võimalike kohustuste valiku ja tähtaja kohta. Elektroonilise valve puhul on kriminaalhooldusametnik kohustatud kontrollima süüdimõistetu elukoha sobivust elektroonilise valve seadmete paigaldamiseks. Elektroonilise valve seadmete paigaldamiseks peavad olema täidetud vähemalt järgmised tingimused: süüdimõistetu vabanemisejärgse elukoha kasutamise või elukoha omaniku kirjalik nõusolek, elukohas peab olema tagatud elektrienergiaga varustus, elukoht peab asuma globaalse

mobiilsidesüsteemi levialas, antud elukohas elavad täisealised isikud peavad olema nõus elektroonilise valve seadmete paigaldamisega ja andma selle kohta allkirja.

Toimingud ja nende tegemise meetodid:

- tutvumine vangla taotlusega, kohtuotsusega ning muude asjakohaste dokumentide ja registrite kannetega;
- vestlused vangistusest enne tähtaja lõppemist vabastamist taotleva isiku lähedastega ja tema sotsiaalse suhtluse ringi kuuluvate muude isikutega;
- telefonivestlus;
- kodukülastus;
- filmimine või heli- või video- või muu salvestise tegemine, kasutamine;
- päringute tegemine (kooli, politseisse, haiglasse, alaealiste komisjoni, töökohta, vanglasse, registritesse jne);
- eri allikatest saadud informatsiooni töötlemine, analüüsimine, võrdlemine ja hindamine;
- kogutud informatsiooni põhjal vangla taotlusele vastuse koostamine.

3. ELEKTROONILINE VALVE KUI LISAKOHUSTUS

3.1. Elektroonilise valve eesmärk ja kohaldamine

Elektrooniline valve on süüdimõistetule kohtu poolt määratud tähtjaks pandud kohustus alluda liikumisvabaduse piirangute täitmise kontrollimisele elektroonilise seadme abil, mis on kinnitatud süüdimõistetu keha külge ning mille abil on võimalik kindlaks määrata süüdimõistetu asukoht (Karistusseadustik § 75¹ lg 1).

Elektroonilise valve kohaldamise võimalus on Eesti õigussüsteemis alates 2007. aastast. 2006. aastal, kui elektroonilise valve eelnõud välja töötati, kaaluti mitmeid sihtrühmi, kelle puhul võiks elektroonilise valve kasutamine kõne alla tulla. Arutelude tulemusena otsustati elektroonilist valvet kõigepealt rakendada vangistusest tingimisi ennetähtaegselt vabanevatele isikutele. Võimalikele teistele sihtrühmadele elektroonilise valve laiendamise juurde otsustati tagasi tulla pärast kogemuste saamist esimeses etapis (Karistusseadustiku...2012: 2).

Tolleaegse justiitsministri Rein Lang'i väitel seisneb elektroonilise valve paremus vangla ees selles, et see võimaldab süüdimõistetul käia tööl ning hüvitada enda poolt tekitatud materiaalne kahju. Ka aitab elektrooniline valve säilitada kurjategija positiivsed sotsiaalsed kontakte, sealhulgas ja ennekõike oma perekonnaga. Samuti on elektrooniline valve odavam kui süüdimõistetute pidamine kinnipidamiskohtades (Süüdimõistetu...2006).

Elektroonilise valvega antakse riigile aktiivne ja laialdane õigus sekkuda isiku perekonna- ja eraellu, mistõttu selle rakendamine nõuab süüdlase eelnevat nõusolekut (Sootak, Pikamäe 2009: 288). Vajaduse korral määrab kohus enne elektroonilise valve kohaldamist süüdimõistetule tervisekontrolli eesmärgiga selgitada, kas süüdimõistetu tervises seisund võimaldab tema allutamist elektroonilisele valvele (Karistusseadustik §

75 lg 2). Antud nõuded eesmärgiks on välja selgitada, kas süüdlase tervise tõttu ei ole talle elektroonilise valve seadmete kasutamine vastunäidustatud (Sootak, Pikamäe 2009: 289).

Elektroonilist valvet kasutatakse nii eelvangistuse, vangistuse kui ka vangistusest tingimisi vabastamise korral. Eestis on elektroonilise valve levinuim kasutusala vangistusest tingimisi vabastamisel (Karistusseadustiku...2012: 3).

Näiteks 2011. aastal võeti elektroonilise valve alla 195 uut inimest, kokku oli elektroonilise valve all 266 inimest. Valvet määrati kaheks nädalaks kuni aastaks, keskmine kestus oli 188 päeva. 2011. aastalõpu seisuga oli elektroonilise valve all 105 inimest, kellest 92 olid vanglast enne tähtaega vabastatud ja 13 puhul kohaldati elektroonilist valvet vahistamise asemel. Võrreldes eelmiste aastatega on elektroonilise valvega inimeste arv suurenenud: 2009. aasta lõpul oli neid 41, 2010. aastal 69 (Kuritegevus...2011: 148).

3.2. Elektroonilise valve paigaldamine

Elektroonilise valve tähtaja võib kohus määrata ühest kuust kuni kaheteistkümne kuuni (Karistusseadustik § 75¹ lg 3). Elektroonilise valve tähtaeg hakkab kulgema päevast, kui elektroonilise valve seade kinnitatakse süüdimõistetu keha külge (Karistusseadustik § 75¹ lg 4).

Karistusseadustik ei sätesta nõudeid elektroonilist valvet tagavate seadmete tehnilistele parameetritele, nähakse üksnes ette, et nende abil peab olema võimalik süüdlase asukoha kindlaksmääramine. Elektroonilise valve seadmete liigid ja nende süüdlase kehale kinnitamise kord on sätestatud justiitsministri määrusega „Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“ (Sootak, Pikamäe 2009: 288).

Elektroonilise valve tehnika valib kriminaalhooldusametnik kriminaalhooldusaluse isiku järgi. Võimalik on rakendada koduvalveseadmeid (lokaalne seireseade, mis paigaldatakse kriminaalhooldusaluse elukohta või mõnda teise kohta, kus kriminaalhooldusalune peab viibima või kohta, kus ta ei tohi viibida) ja aktiivjälgimisseadmeid (GPS-jälgimisseade, mis võimaldab kindlaks teha kriminaalhooldusaluse asukoht reaalajas). GPS-jälgimisseade võib koosneda ühest või

mitmest osast ning mitmeosaliste seadmete korral võidakse paigaldada üks osa kriminaalhooldusalusele jala külge ning teine osa elukohta või on teine osa kaasaskantav („Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“ § 9 lg 3, edaspidi Elektroonilise...).

Koduvalveseadmete puhul paigaldatakse valvealusele koju valveseade ning valvealusele kinnitatakse jala ümber võru. Kriminaalhooldusametnik koos kriminaalhooldusalusega valib elamiskohas koduvalveseadmele sobiva koha, arvestades, et seadet saaks ühendada elektrivõrku, samuti et seade asuks tugeval ja siledal pinnal kohas, kus seadet tahtmatult ei liigutataks (Elektroonilise... § 11 lg 1).

Kriminaalhooldusametnik kinnitab kriminaalhooldusaluse jala külge jalavõru nii, et see ei tekitaks hooldusalusele ülemäärast ebamugavust ning kontrollib seejärel kinnituse vastupidavust (Elektroonilise... § 11 lg 2). Pärast jalavõru kinnitamist ja koduvalveseadme ühendamist elektrivõrku seadistab kriminaalhooldusametnik maksimaalse liikumisraadiuse vastuvõtuseadme ja jalavõru vahel, kontrollides koos kriminaalhooldusalusega tema elukoha kaugemate kohtade vahemaa sobivust määratud raadiusega (Elektroonilise... § 11 lg 3). Määratud liikumisraadiusest väljamineku korral annab seade häiret.

Aktiivjälgimisseadmed töötavad GPS-i põhimõttel ja seadme abil on võimalik jälgida isiku liikumist reaalajas. GPS-seade kinnitatakse valvealuse jala ümber võruga. Valvealusele on võimalik kehtestada keelatud tsoone, kuhu ei või siseneda ja lubatud või kohustuslikke tsoone, kus võib viibida või peab viibima. Kehtestatud tsoonide rikkumise või seadme eemaldamise korral annab seade häiret (Elektrooniline valve 2012).

Valvealustega töötavad kriminaalhooldusametnikud, kes koostavad liikumisgraafikud ja juhendavad valvealuseid probleemide lahendamisel. Elektroonilise valve ajakava koostab kriminaalhooldusametnik koostöös kriminaalhooldusalusega, arvestades võimaluse korral tema tavapärase elukorraldust ja soove (Elektroonilise... § 8 lg 1).

Elektroonilise valve ajakava peab sisaldama:

- minutilise täpsusega fikseeritud töö, õppimise või muu regulaarse tegevuse algus ja lõpp ning lõunavaheaeg;
- minutilise täpsusega fikseeritud aeg igapäevaseks elukohast lahkumiseks ja elukohta saabumiseks;
- ajavahemik tööle või mujale asukohta jõudmiseks ja tagasi elukohta saabumiseks kokkulepitud transpordivahendiga;
- üksi elavale kriminaalhooldusalusele võimaldatud aeg toidu ja muu elamiseks vajaliku muretsemiseks;
- kriminaalhooldusalusele, kes ei tööta, kuid otsib tööd, võimaldatud aeg tööotsinguteks või Eesti Töötukassas registreerimas käimiseks;
- kriminaalhooldusametniku juures registreerimas käimiseks ettenähtud aeg;
- muuks kriminaalhooldusametniku poolt lubatud tegevuseks ettenähtud aeg;
- usulise ühendusega seotud kriminaalhooldusalusele regulaarne aeg, et osaleda usulise ühenduse poolt korraldatud usutalitustel.

Ajakava koostatakse elektrooniliselt, väljatrükk allkirjastatakse kriminaalhooldusametniku ja kriminaalhooldusaluse poolt ja kriminaalhooldusalusele antakse tema soovil väljatrükk ajakavast (Elektroonilise... § 8 lg 4). Ajakava muudetakse kriminaalhooldusametniku ja kriminaalhooldusaluse eelneval kokkuleppel. Kriminaalhooldusalune esitab ajakava muutmiseks kirjaliku taotluse (Elektroonilise... § 8 lg 5). Ajakava ei näe ette võimalust tegeleda hobide või muude lõbustustega: tegemist on sisuliselt koduarstiga ja kui ajakava järgi ei ole parasjagu näiteks tööaeg, peab kriminaalhooldusalune olemas kodus (Kruusement 2007: 12). Elektroonilise valve perioodi lõpupoolel võimaldatakse valvealustel vabamalt liikuda, et harjutada neid iseseisvalt ja seaduskuulekalt hakkama saama (Vanglate... 2008: 12).

Enamasti määratakse elektroonilise valve pikkuseks 3–4 kuud, pärast valveaega jätkub kriminaalhooldus ja katseaeg tavalises korras. Veel jälgib kriminaalhooldusametnik nii valve ajal kui ka pärast seda katseajal, kuidas peab kriminaalhooldusalune kinni kontrollnõuetest (nt registreerimisele ilmumine) ja kohustustest (nt alkoholi tarvitamise keeld).

Uuringuid elektroonilise valve tõhususe hindamiseks on praeguseks jõutud veel nii vähe teha, et need ei anna alust teha kindlaid järeldusi. Senised uuringud näitavad aga, et elektrooniline valve on olnud sama tõhus või tõhusam kui teised kohtlemismeetodid (tavapärane kriminaalhooldus, avavangla, tähtajaline vabastamine) (Karistusseadustiku... 2012: 2).

3.3. Elektroonilise valve nõuete rikkumine

Kuna elektrooniline valve kujutab endast isiku liikumisvabaduse piiranguid, mis on küll leebemad kui vanglas viibides (süüdimõistetul on võimalik olla oma lähedaste keskel, elada kodus, käia tööl), peab ta siiski elektroonilise valve tingimusi järgima väga korralikult ehk tegemist on justkui osalise viibimisega vanglas, kus on väga kindlad seaduse ning vangla sisekorraeeskirjaga paika pandud käitumisreeglid (Karistusseadustiku... 2012: 5).

Elektroonilise valve all oleku ajaks on võimalik kohtul määrata valvealusele mitmeid erinevaid kohustusi. Kõige sagedamini pandi 2011-l aastal õigusrikkujale alkoholi- ja uimastitarvitamise keeld, see määrati 85%-le valvealustest. Järgnesid kohustused otsida endale määratud tähtajaks töö (81%), keeld suhelda määratud isikutega (75%), osaleda sotsiaalabiprogrammis (72%), isiku enda antud lubadused (20%), alluda eelneval nõusolekul ravile või võõrutusele (19%), mitte viibida määratud paikades (9%) ja muud (8%) (Kuritegevus... 2011: 149).

Tänases Eesti Vabariigis teostab elektroonilise järelevalve 24-tunnist tehnilist kontrolli Tartu vangla, edastades kriminaalhooldusametnikule jooksvat informatsiooni läbi elektroonilise järelevalve programmi ning vajadusel telefoni teel.

Kui kriminaalhooldusalune rikub elektroonilise valve kohustust, reageerib valveametnik rikkumisele viivitamata (Elektroonilise... § 13 lg 2). Koduvalveseadet edastab mõne minuti tagant signaale kesksele valvesüsteemile, kus kõik signaalid registreeritakse ja rikkumisele reageeritakse (Kruusement 2007: 12). Rikkumisele reageerimise viisi ja tulemuse kohta teeb valveametnik märke kriminaalhoolduse infosüsteemi elektroonilise valve osas, märkides lühidalt ka rikkumise põhjuse (Elektroonilise... § 13 lg 3).

Elektroonilise valve nõuete rikkumiseks loetakse elektroonilise valve ajakavast kõrvalekaldumine, sealhulgas ka ilma mõjuva põhjuseta varasem elukohta jõudmine. GPS-jälgimisseadme kasutamise korral loetakse rikkumiseks ka, kui kriminaalhooldusluse rikub tsooni kohta kehtestatud nõudeid (Elektroonilise... § 14 lg 2).

Elektroonilise valve kohustuse jäme rikkumine on:

1. jalavõru eemaldamine kinnitusklambri avamise, klambri või rihma või seadme lõhkumise teel või muul viisil (Elektroonilise... § 14 lg 1 p 1);
2. jalavõruseadme signaali järeletegemine või järeletegemise katse (Elektroonilise... § 14 lg 1 p 2);
3. koduvalveseadme lõhkumine või koduvalveseadme signaali järeletegemine või järeletegemise katse (Elektroonilise... § 14 lg 1 p 3);
4. kriminaalhooldusluse lahkumine elukohast sooviga edaspidi mitte alluda elektroonilise valve kohustusele (Elektroonilise... § 14 lg 1 p 4);
5. GPS-jälgimisseadme kasutamise korral tahtlik sisenemine keelatud tsooni ja sealt lahkumise korralduse eiramine (Elektroonilise... § 14 lg 1 p 5).

Valveametnik otsustab elektroonilise valve kohustuse rikkumise korral rikkumisele reageerimise viisi sõltuvalt rikkumise raskusest ja lähtudes kriminaalhooldusluse ohtlikkusest (Elektroonilise... § 15 lg 1). Jämedatele rikkumistele reageeritakse eelisjärjekorras. Valveametnik helistab kõigepealt koduvalveseadme numbril või kriminaalhooldusluse isiklikul telefoninumbril või muul telefoninumbril, et selgitada välja esmased rikkumise asjaolud (Elektroonilise... § 15 lg 2). Helistamise korral võib valveametnik teha kriminaalhoolduslusele suulise märkuse elektroonilise valve kohustuse rikkumise kohta (Elektroonilise... § 16 lg 1). Vajaduse ja võimaluse korral teeb valveametnik kontrollkülastuse kriminaalhooldusluse elu- või töökohta, et selgitada elektroonilise valve kohustuse rikkumise asjaolusid (Elektroonilise... § 15 lg 3). Kontrollkülastuse korral võib valveametnik võtta kriminaalhoolduslusest kirjaliku seletuse ja teha suulise või kirjaliku hoiatuse (Elektroonilise... § 16 lg 2).

Elektroonilise valve kohustuse rikkumise korral võib kriminaalhooldusametnik: teha kriminaalhoolduslusele suulise või kirjaliku hoiatuse (Elektroonilise... § 20 lg 1 p 1);

muuta sagedamaks registreerimiskohustuse täitmise (Elektroonilise... § 20 lg 1 p 2); koostada kohtule erakorralise ettekande koos ettepanekuga pöörata kandmata jäänud karistuse osa või asendatud vangistus täitmisele või asendada elektrooniline valve vahistamisega (Elektroonilise... § 20 lg 1 p 3).

Elektroonilise valve nõuete rikkumise korral võetava meetme otsustab kriminaalhooldusametnik rikkumise raskuse ja selle esinemise sageduse alusel, samuti arvestades kriminaalhooldusaluse seletust ja käitumist enne ja pärast rikkumise toimepanemist (Elektroonilise... § 20 lg 2).

Kriminaalhooldusametnik võib koostada kriminaalhooldusalusele kuni kaks kirjalikku hoiatust. Järgmise rikkumise korral on kriminaalhooldusametnik kohustatud koostama erakorralise ettekande (Elektroonilise... § 20 lg 4).

Juhul kui süüdimõistetu üritab elektroonilise valve täitmisest kõrvale hoida, kõrvaldades nt elektroonilise jalavõru, on tegemist elektroonilisele valvele mitteallumisega. Sel juhul tuleb tal kogu vangistus, mis talle mõisteti, ära kanda vanglas. Mitteallumise näitena võib tuua ka ajakavast kõrvalekaldumise või kriminaalhooldusametniku juurde elektroonilise valve ajakava muudatuste vormistamiseks mitteilmumise, aga ka kriminaalhooldusametniku korralduse - esitada ajakava eiramist põhjendavad dokumendid - mittetäitmise. Kui süüdimõistetu ei ilmu elukohta ja väidab, et mitteilmumine oli põhjendatud, siis kriminaalhooldusametniku korraldusel peab ta esitama vastavad dokumendid, nt arstitõendi selle kohta, et viibis samal ajal kiirabis. Tõendite mitteesitamise loeb kriminaalhooldusametnik süüdimõistetu käitumise ajakava mittejärgmiseks ja esitab ettekande kohtule (Karistusseadustiku... 2012: 5).

Kriminaalhooldusametnik võib esitada kohtule erakorralise ettekande esialgu määratud elektroonilise valve tähtaja lühendamiseks, kui kriminaalhooldusalune on raskelt haigestunud või tal on ilmnenud erakorralised isiklikud või perekondlikud asjaolud ning elektroonilise valve kohustuse edasine täitmine ei ole võimalik või otstarbekas (Elektroonilise... § 21 lg 1).

Kriminaalhooldusametnik võib esitada kohtule erakorralise ettekande esialgu määratud elektroonilise valve tähtaja lühendamiseks või pikendamiseks, kui kriminaalhooldusametnik leiab, et lähtudes toimepandud kuriteost ja süüdimõistetud isikust ning tema senisest käitumisest elektroonilise valve kohustuse ajal, on otstarbekas

elektroonilise valve tähtaega lühendada või pikendada. Elektroonilise valve tähtaeg peab pärast muutmist jääma vahemikku 1-12 kuud (Elektroonilise... § 21 lg 2).

Kui süüdimõistetu võtab enne elektroonilise valve tähtaja lõppemist elektroonilise valve kohaldamiseks antud nõusoleku tagasi, kontrollib kriminaalhooldusametnik taotlusega seonduvat ning koostab kohtule erakorralise ettekande koos ettepanekuga pöörata kandmata jäänud karistuse osa täitmisele (Elektroonilise... § 21 lg 3).

Kriminaalhooldusametnik koostab kohtule erakorralise ettekande Kriminaalhoolduseseaduse § 31 lõikes 5 sätestatud erakorralise ettekande nõuetest lähtuvalt.

Siiski on tulenevalt Karistuseseadustik §-st 76 võimalik taotleda vangistusest tingimisi ennetähtaegset vabastamist. See on süüdimõistetule antud võimalus, aga kohtu jaoks ei ole tingimisi vabastamine kohustuseks.

Kui süüdimõistetu paneb pärast kohtuotsuse kuulutamist, kuid enne karistuse täielikku ärakandmist toime uue kuriteo, suurendatakse uue kuriteo eest mõistetud karistust eelmise kohtuotsuse järgi mõistetud karistuse ärakandmata osa võrra vastavalt Karistuseseadustiku § 65 lõikele 2, kusjuures elektroonilise valve all olnud aega ei arvestata kantud karistuseks.

Kriminaalhoolduslone vastutab tema jala külge kinnitatud ja tema elukohta või mõnda teise kohta paigaldatud elektroonilise valve seadmete allesoleku eest kuni elektroonilise valve tähtaja lõpuni ning tagab abinõud seadmete purunemise takistamiseks. Selle kohta võetakse seadmete paigaldamisel kriminaalhooldusaluselt allkiri (Elektroonilise... § 22 lg 1).

Elektroonilise valve seadmete kadumise või rikkumise või purunemise korral nõutakse kriminaalhooldusaluselt kadunud või purunenud seadmete või nende osade hüvitamist vastavalt Võlaõigusseaduse §-dele 1043 ja 1045, kui kriminaalhoolduslone on tahtlikult tekitanud olukorra seadmete kadumiseks, seadmeid tahtlikult rikkunud või on need tema süül purunenud (Elektroonilise... § 22 lg 2).

4. UURIMUS ELEKTROONILISE VALVE KOHALDAMISE TULEMUSLIKKUSEST KRIMINAALHOOLDUSES TALLINNA VANGLA PÄRNU KRHO NÄITEL AASTATEL 2007-2011

4.1. Uurimuse eesmärk ja ülesanded

Uurimuse autori andmetel varasemad uuringud elektroonilise valve kohaldamise tulemuslikkusest kriminaalhoolduses puuduvad ja sellest tulenevalt oli uurimuse eesmärgiks analüüsida Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel kuivõrd elektroonilise valve kohaldamine vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise korral aastatel 2007–2011 on ennast õigustanud.

Püstitatud uurimusülesanded:

1. kas kriminaalhooldusalune täitis kohtu poolt määratud lisakohustuse, alluda elektroonilisele valvele. Kui ei täitnud, siis mis oli mittetäitmise põhjuseks;
2. kas kriminaalhooldusalusele kohtu poolt määratud katseaeg lõppes tähtajaliselt. Kui ei lõppenud, siis mis oli selle põhjuseks;
3. kas elektroonilise valve kohaldamine mõjutas kohustuste täitmist ja kuritegevuse langust.

Uurimuse läbiviimiseks ja andmete saamiseks analüüsiti kohtumääruseid, kohtuotsuseid, kriminaalhooldusametnike poolt esitatud erakorralisi ettekandeid.

Lisaks uuris uurimuse autor vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise korral elektroonilise valvega vabastatute sugu, vabastatute vanust vanglast vabastamise hetkel, ENSV Kriminaalkodeksi/Karistusseadustiku alusel kriminaalhooldusalustele

mõistetud süütegusid, kas süüdimõistmisel esines varasemate karistuste liitmine, kohtu poolt mõistetud karistusaja pikkust, kohtu poolt määratud katseaja pikkust ennetähtaegsel vanglast vabastamisel ja elektroonilise valve pikkust.

Uurimiseesmärgist- ja ülesannetest lähtudes püstitati uurimuses järgmised lähteülesanded:

- tutvuda erialakirjandusega ja koostada töö teoreetiline raamistik;
- planeerida uurimus, sh valida uurimismeetod, uurimisobjektid, uurimusobjekte iseloomustavad andmed;
- viia läbi uurimus, sh koguda, analüüsida ja tõlgendada saadud andmed;
- uurimusele baseerudes anda vastused tõstatatud uurimisküsimuste lõikes, tuua välja järeldused.

1.2. Uurimuse korraldus, meetod ja valim

Uurimuses võeti uurimisobjektideks aastatel 2007–2011 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevad kriminaalhooldusalused, kes vabastati vangistusest tingimisi ennetähtaegselt ja kelle suhtes kohaldati lisakohustusena elektroonilist järelevalvet. Uurimuse läbiviimisel kasutati kohtute infosüsteemi (edaspidi KIS) andmebaasi, mille kasutamiseks taotleti luba Tallinna vanglalt ja Justiitsministeeriumilt. KIS-i andmebaasist saadud informatsiooni põhjal tehti kindlaks uurimisobjektid ning analüüsiti saadud kohtumääruste, kohtuotsuste ja erakorraliste ettekannete alusel kriminaalhooldusaluste kriminaalhoolduse kulgu ja tulemuslikkust. Uurimus viidi läbi ajavahemikul 01.11.2012 – 28.02.2013. Autor kasutas oma uurimust tehes kvantitatiivset meetodit: valis välja uurimisobjektid, analüüsis saadud andmeid uurimuses püstitatud uurimisülesannete alusel, samuti tõi uurimisobjektide puhul välja veel erinevaid uurimisobjekte iseloomustavaid andmeid.

Uurimus viidi läbi järgmiste etappidena:

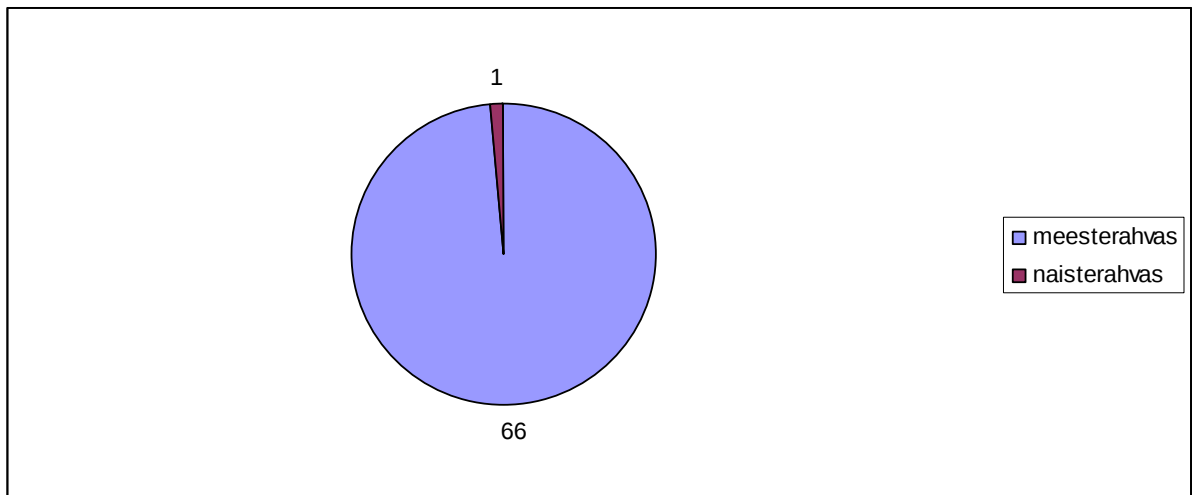
- andmete kogumine (01.11.2012 - 15.12.2012);

- andmete analüüsimine (01.12.2012 - 28.02.2013);
- kokkuvõtete tegemine ja materjali esitamine lõputööna (01.03.2013 - 30.03.2013).

Kvantitatiivsete andmete sisestamisel ning töötlemisel kasutati andmetöötluspaketti Microsoft Excel.

4.3. Uurimuse andmed ja analüüs

Aastatel 2007–2011 oli Tallinna vangla Pärnu KRHO-s (Pärnu talitus, Paide talitus, Rapla talitus, Haapsalu talitus, Kuressaare talitus) elektroonilise valvega arvel 67 kriminaalhooldusalust. Joonis 1 annab kriminaalhooldusaluste soolise jaotuse.

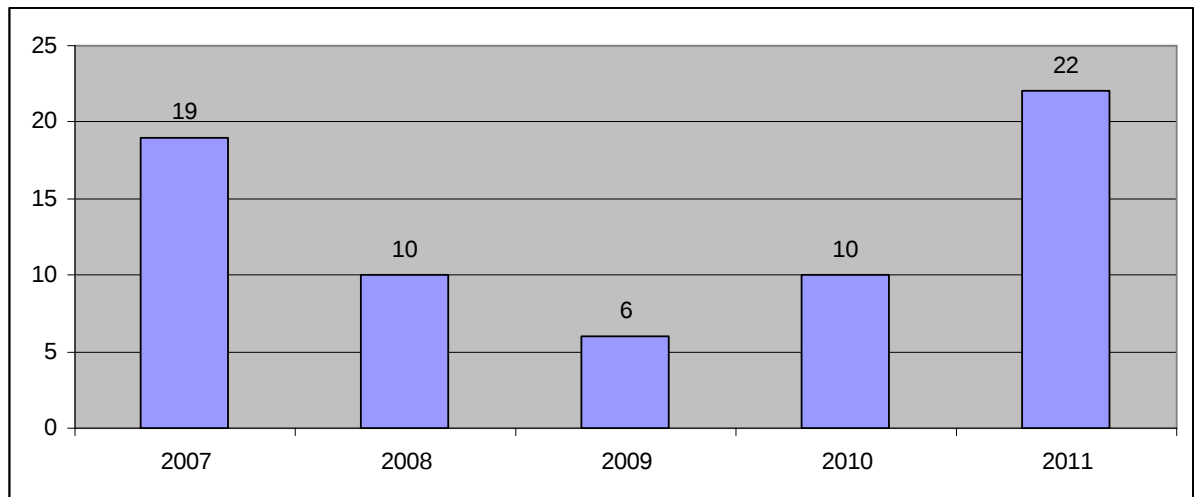


Joonis 1. Kriminaalhooldusaluste sooline jaotus (autori koostatud).

Joonis 1 alusel on näha, et 67-st kriminaalhooldusalusest olid Pärnu KRHO-s arvel 66 meesterahvast ja üks naisterahvas.

64 kriminaalhooldusalust vabastati vangistusest tingimisi ennetähtaegselt elektroonilise valvega, kolmele kriminaalhooldusalusele määras kohus katseajal toimepandud lisakohustuste rikkumiste eest kriminaalhooldusametniku taotlusel elektroonilise valve kohustuse.

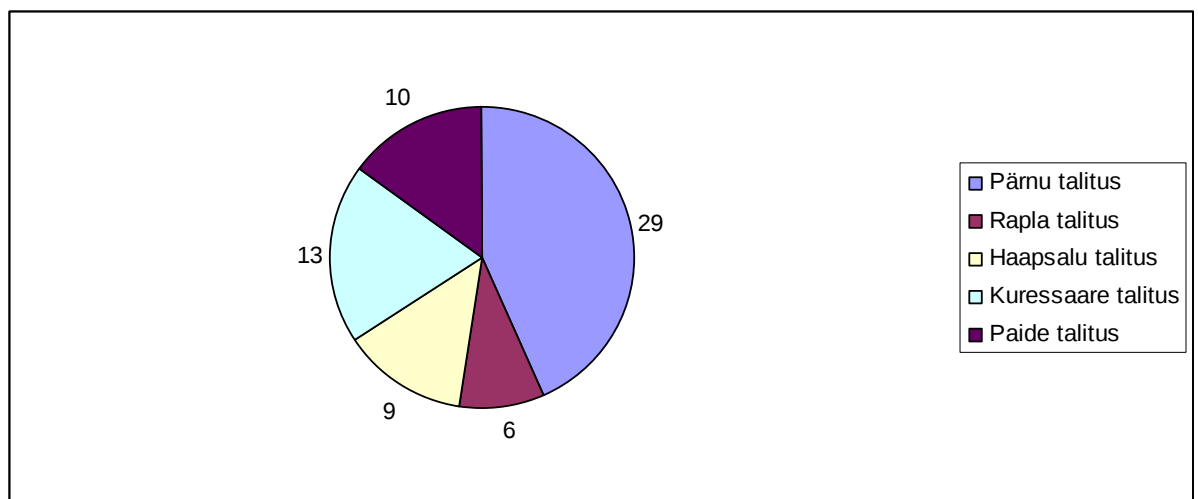
Joonis 2 näitab Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olnud kriminaalhooldusaluste arvu aastate lõikes.



Joonis 2. Kriminaalhooldusaluste arv Tallinna vangla Pärnu KRHO-s aastate lõikes (autori koostatud).

Joonis 2 alusel oli 2007. aastal oli Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel 19 kriminaalhooldusalust, 2008. aastal 10 kriminaalhooldusalust, 2009. aastal kuus kriminaalhooldusalust, 2010. aastal 10 kriminaalhooldusalust, 2011. aastal 22 kriminaalhooldusalust.

Joonis 3 toob välja Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusaluste arvu talituste lõikes.



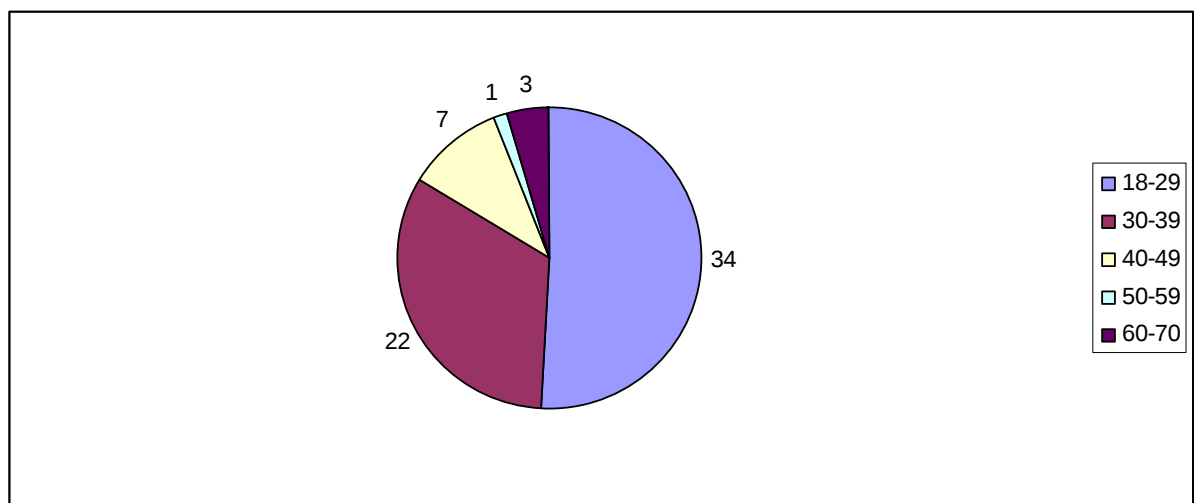
Joonis 3. Kriminaalhooldusaluste arv aastatel 2007-2011 Tallinna vangla Pärnu KRHO talituste lõikes (autori koostatud).

Joonis 3 alusel on näha, et aastatel 2007-2011 oli Tallinna vangla Pärnu KRHO Pärnu talituses arvel 29 kriminaalhooldusalust, Rapla talituses arvel kuus

kriminaalhooldusalust, Haapsalu talituses üheksa kriminaalhooldusalust, Kuressaare talituses arvel 13 kriminaalhooldusalust ja Paide talituses arvel 10 kriminaalhooldusalust.

Seisuga 30.04.2013 on 67-st kriminaalhooldusalusest arvel veel üheksa isikut, kelle katseaeg lõppeb aastatel 2013–2018.

Aastatel 2007–2011 olid vangistusest tingimisi ennetähtaegselt ja elektroonilise valvega vabanenud kriminaalhooldusalused vanuses 18-70 aastat. Joonis 4 annab kriminaalhooldusaluste vanuselise jagunemise eluaastate lõikes.

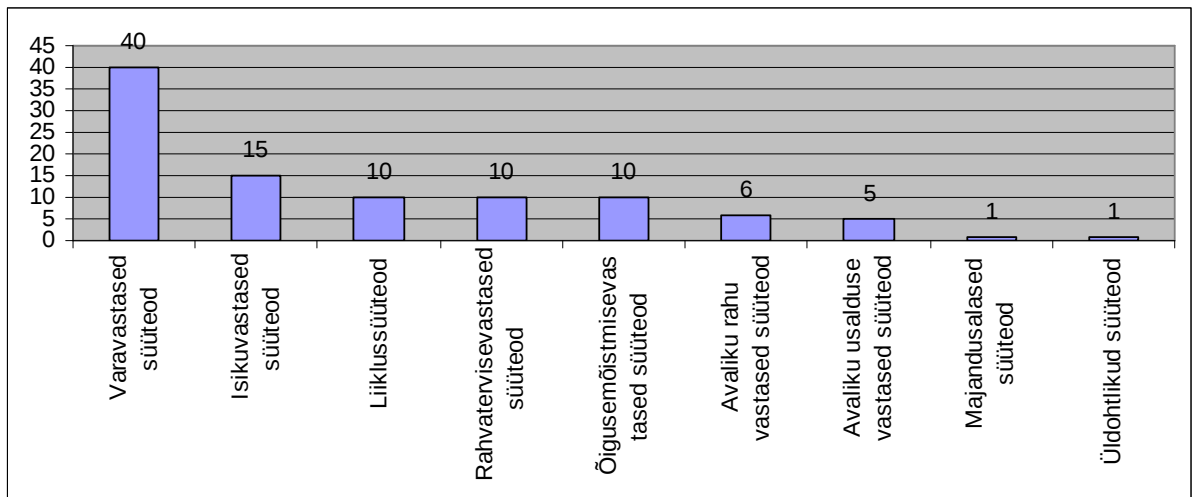


Joonis 4. Kriminaalhooldusaluste vanuseline jagunemine eluaastate lõikes (autori koostatud).

Joonis 4 alusel oli vanuses 18-29 34 kriminaalhooldusalust, vanuses 30-39 22 kriminaalhooldusalust, vanuses 40-49 seitse kriminaalhooldusalust, vanuses 50-59 üks kriminaalhooldusalust, vanuses 60-70 kolm kriminaalhooldusalust.

Kriminaalhooldusalused olid kohtute poolt süüdi mõistetud nii ENSV Kriminaalkodeksi, kui Eesti Vabariigi Karistusseadustiku alusel, üks kriminaalhooldusalune mõisteti süüdi välisriigi seaduste alusel (Tai Kuningriik).

Toimepandud süütegude jagunemine kvalifikatsiooni alusel on toodud välja joonisel 5.

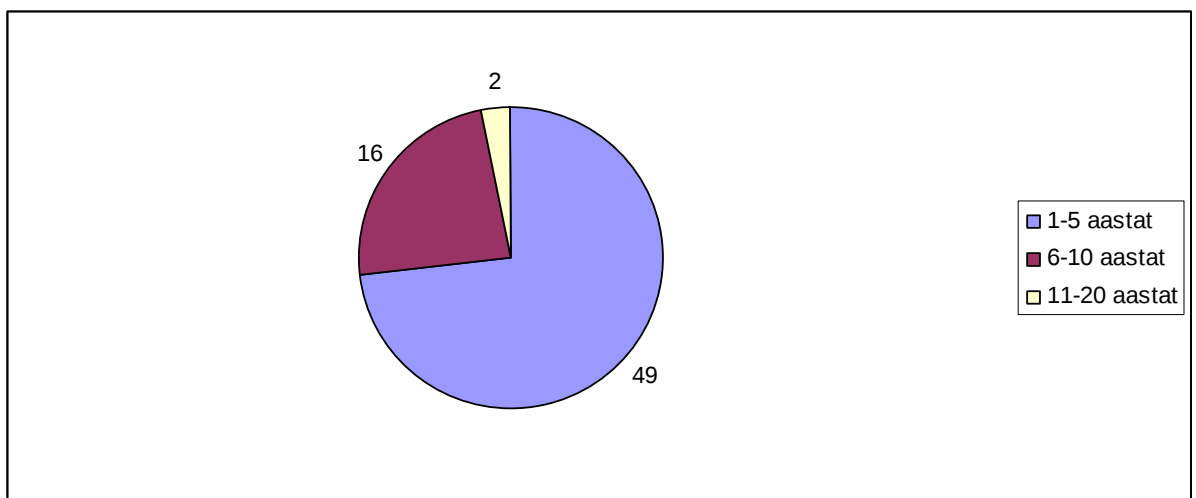


Joonis 5. Süütegude jagunemine kvalifikatsiooni alusel (autori koostatud).

Jooniselt 5 on näha, et varavastaseid süütegusid pandi toime 40-l korral, isikuvastaseid süütegusid 15-l korral, liiklussüütegusid 10-l korral, rahvatervisevastaseid süütegusid 10-l korral, õigusemõistmisevastaseid süütegusid 10-l korral, avaliku rahu vastaseid süütegusid kuuel korral, avaliku usalduse vastaseid süütegusid viiel korral, majandusalaseid süütegusid ühel korral ja üldohtlikke süütegusid ühel korral.

67-st kriminaalhooldusalusest mõisteti 37 vangki kohtuotsuste liitmise alusel (varasem kriminaalkaristus).

Toimepandud süütegude eest mõistsid kohtud karistusaja pikkuseks 1-20 aastat vangistust. Joonis 6 annab ülevaate mõistetud karistusaja pikkusest aastate lõikes.



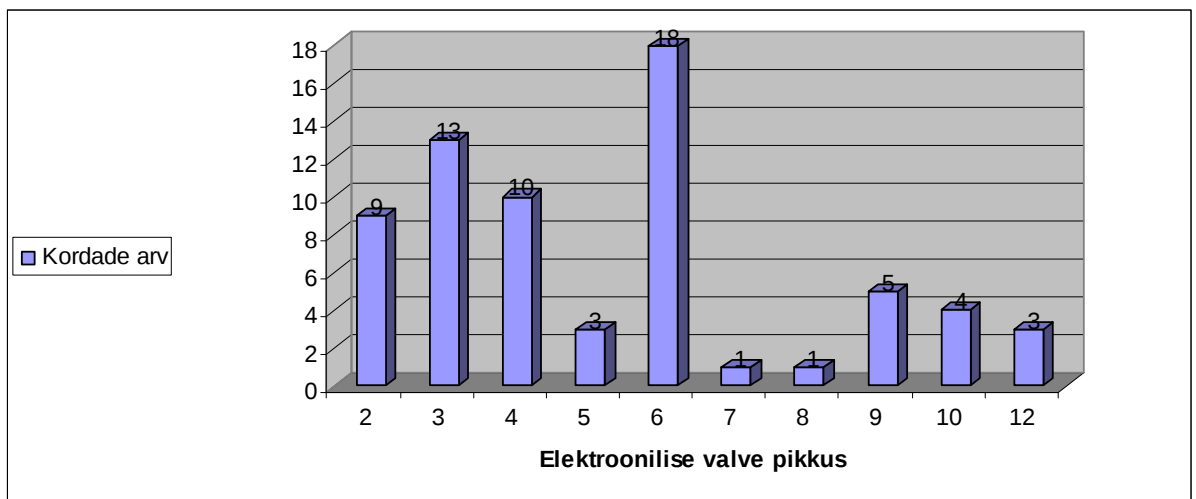
Joonis 6. Karistusaja pikkus aastate lõikes (autori koostatud).

Joonis 6 alusel on näha, et kõige rohkem mõisteti kohtute poolt karistusaja pikkuseks 1-5 aastat vangistust (49-l korral), 16-l korral mõisteti karistusaja pikkuseks 6-10 aastat vangistust ja 2-l korral mõisteti karistusaja pikkuseks 11-20 aastat vangistust.

Eesti kohtute poolt mõistetud kõige lühem karistusaja pikkus oli üks aasta ja kolm kuud vangistust, kõige pikem karistusaja pikkus oli 13 aastat ja kuus kuud vangistust.

52-l korral määrati kohtute poolt katseaja lõppemise kuupäevaks karistusaja lõpu kuupäev ja 15-l korral katseaeg üks aasta alates kohtumääruse jõustumisest (antud juhul võis katseaja lõpptähtaaja pikkus minna mõne päeva või kuu võrra pikemaks).

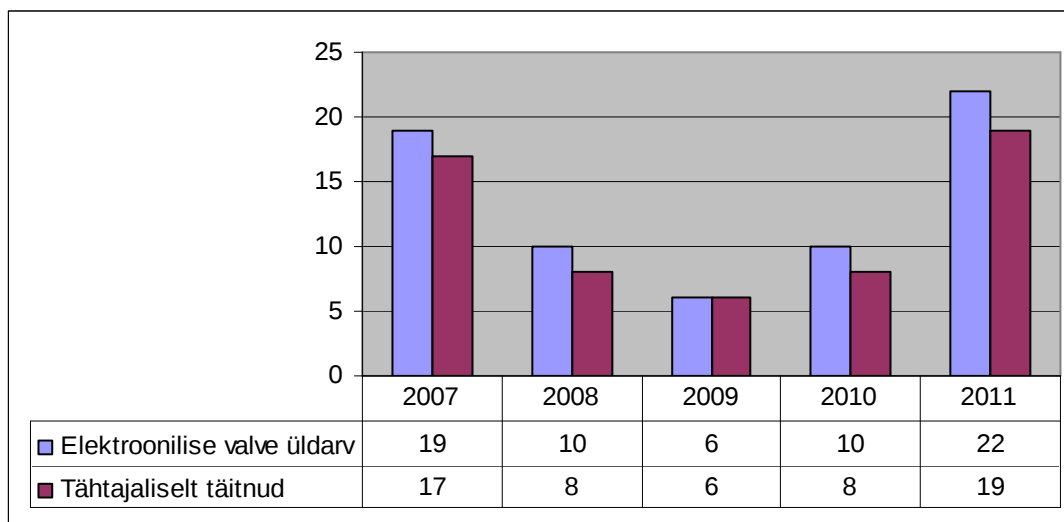
Elektroonilise valve pikkuseks määras kohus vangistusest tingimisi ennetähtaegselt vabastatutele ajavahemikus 2-12 kuud. Joonisel 7 on näha kohtu poolt määratud elektroonilise valve tähtaegade pikkused kuude lõikes.



Joonis 7. Elektroonilise valve tähtaegade pikkused kuude lõikes (autori koostatud).

Joonise 7 alusel on näha, et kõige enam määras kohus 6-kuulist elektroonilise valve kohustust (18-l korral), 13-l korral määrati 3-kuuline elektroonilise valve kohustus, 10-l korral määrati 4-kuuline elektroonilise valve kohustus, üheksal korral 2-kuuline elektroonilise valve kohustus, viiel korral 9-kuuline elektroonilise valve kohustus, neljal korral 10-ne kuuline elektroonilise valve kohustus, kolmel korral nii 5-kuuline, kui 12-ne kuuline elektroonilise valve kohustus ja ühel korral nii 7-kuuline, kui 8-kuuline elektroonilise valve kohustus.

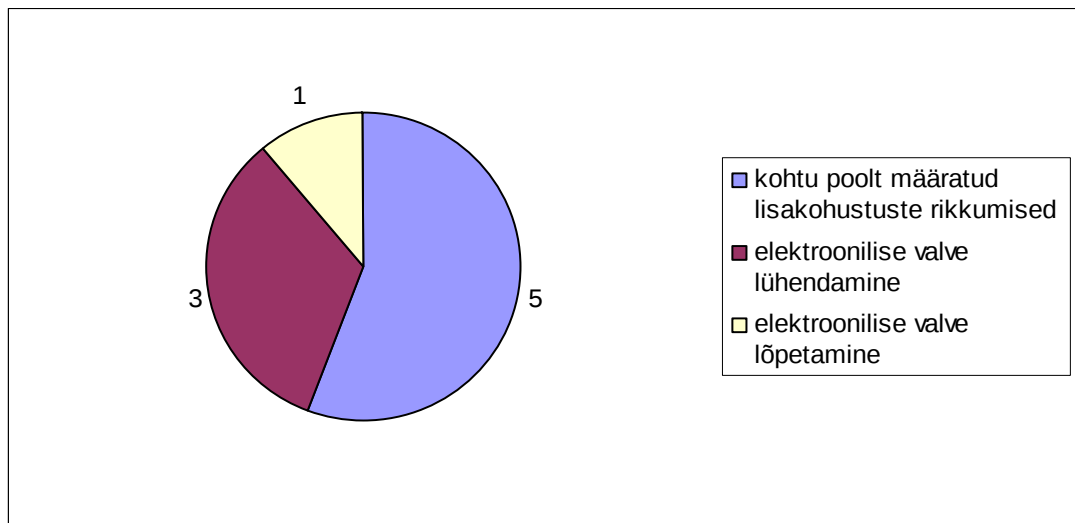
Aastatel 2007–2011 67-st Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest kriminaalhooldusalusest kandsid kohtu poolt määratud lisakohustuse, elektrooniline valve, tähtajaliselt ära 58 kriminaalhooldusalust. Joonis 8 annab ülevaate täidetud lisakohustusest aastate lõikes.



Joonis 8. Elektroonilise valve tähtajaline täitmine aastate lõikes (autori koostatud).

Joonis 8 alusel on näha, et 2007. aastal täitis elektroonilise valve kohustuse tähtajaliselt 19-st kriminaalhooldusalusest 17, 2008. aastal 10-st kriminaalhooldusalusest kaheksa, 2009. aastal kõik kuus kriminaalhooldusalust, 2010. aastal 10-st kriminaalhooldusalusest kaheksa, 2011. aastal 22-st kriminaalhooldusalusest 19.

Aastatel 2007–2011 67-st Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest kriminaalhooldusalustest ei kandnud kohtu poolt määratud lisakohustust, elektrooniline valve, tähtajaliselt ära üheksa kriminaalhooldusalust. Joonis 9 toob välja antud kohustuse mittetäitmise põhjused.



Joonis 9. Elektroonilise valve mittetäitmise põhjused (autori koostatud).

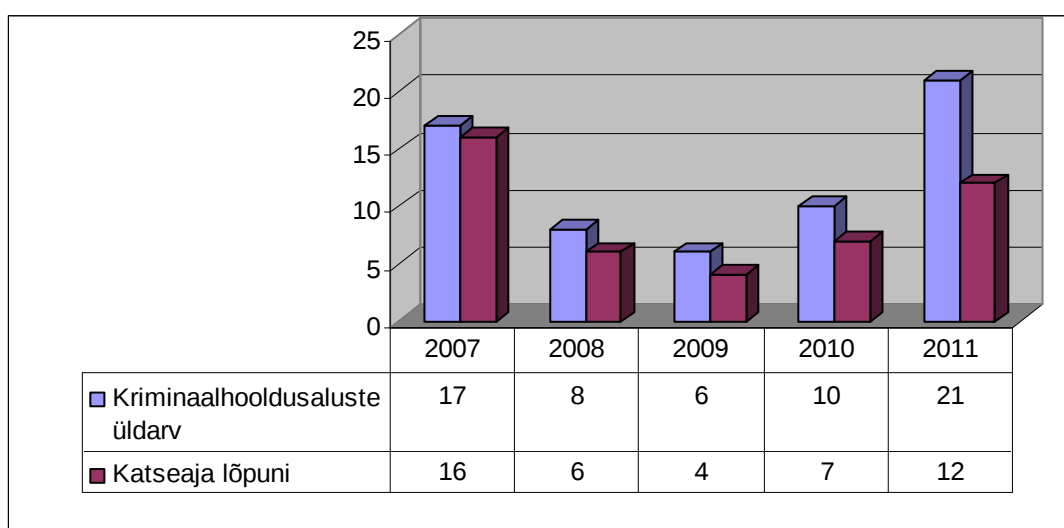
Joonis 9 alusel on näha, et viiel korral oli mittetäitmise põhjuseks kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised (elektroonilise valve nõuete rikkumine, registreerimiskohustuse rikkumine, kriminaalhooldusalune ei ela kohtu poolt määratud aadressil, uued kriminaalsed teod), kolmel korral taotles kriminaalhooldusametnik elektroonilise valve lühendamist (kriminaalhooldusalune täitis elektroonilise valve ja muid kohtu poolt määratud lisakohustusi korrektselt), ühel korral taotles kriminaalhooldusametnik elektroonilise valve lõpetamist (kriminaalhooldusaluse tervisliku seisukorra tõttu).

Viiest kriminaalhooldusalusest, kes ei kandnud lõpuni elektroonilise valve kohustust, panid kolm kriminaalhooldusalust rikkumise toime kaks nädalat peale elektroonilise valve seadme paigaldamist, üks kriminaalhooldusalune üks kuu peale seadme paigaldamist ja üks kriminaalhooldusalune kaks kuud peale seadme paigaldamist.

Elektroonilise valve lühendamise korral kandis üks kriminaalhooldusalune kohtu poolt määratud 10-st kuust elektroonilise valve kohustusest ära kaheksa kuud, teine kriminaalhooldusalune kandis 12-st kuust ära kaheksa kuud ja kolmas kriminaalhooldusalune kandis 12-st kuust ära seitse kuud.

Elektroonilise valve lõpetamise korral kandis kriminaalhooldusalune kohtu poolt määratud kuuest kuust elektroonilise valve kohustusest ära realselt kolm kuud.

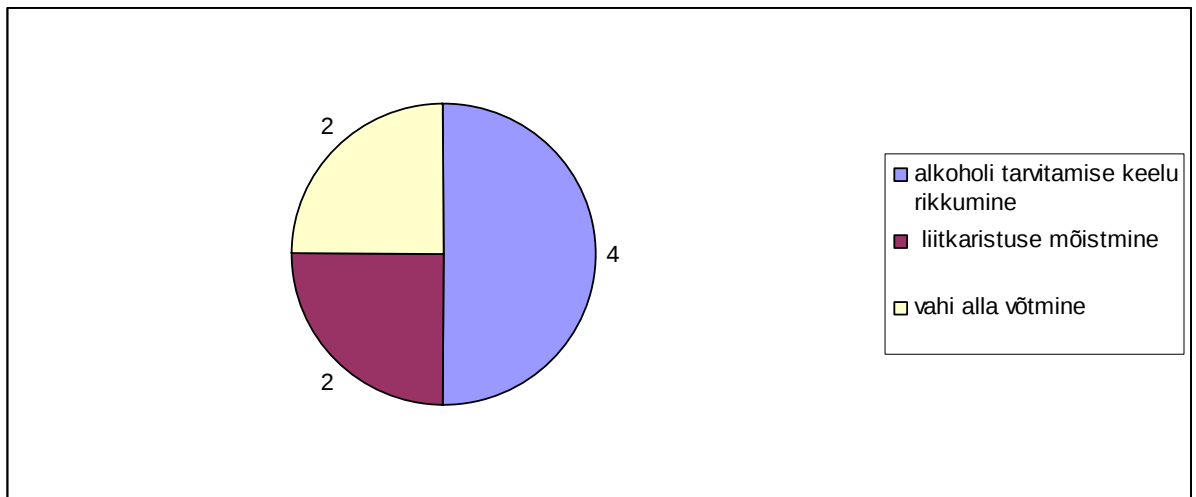
Peale elektroonilise valve kohustuse tähtajalist täitmist kandsid seisuga 30.04.2013 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest 62-st kriminaalhooldusalusest oma kohtu poolt määratud katseaja tähtajaliselt lõpuni 45 kriminaalhooldusalust, kaheksa kriminaalhooldusalust rikkusid kohtu poolt määratud lisakohustusi ja nende karistus pöörati täitmisele, üheksa kriminaalhooldusalust on veel kriminaalhoolduses arvel, nende kriminaalhooldus lõppeb aastatel 2013–2018. Joonis 10 annab ülevaate katseaja lõpuni kandmisest aastate lõikes.



Joonis 10. Katseaja lõpuni kandmine aastate lõikes (autori koostatud).

Joonis 10 alusel on näha, et 2007. aastal kohtu poolt määratud katseaja kandis tähtajaliselt lõpuni 17-st kriminaalhooldusalusest 16, 2008. aastal kaheksast kriminaalhooldusalusest kuus, 2009. aastal kuuest kriminaalhooldusalusest neli, 2010. aastal 10-st kriminaalhooldusalusest seitse (üks kriminaalhooldusalune on hetkel kriminaalhoolduses arvel), 2011. aastal 21-st kriminaalhooldusalusest 12 (kaheksa kriminaalhooldusalust on hetkel kriminaalhoolduses arvel).

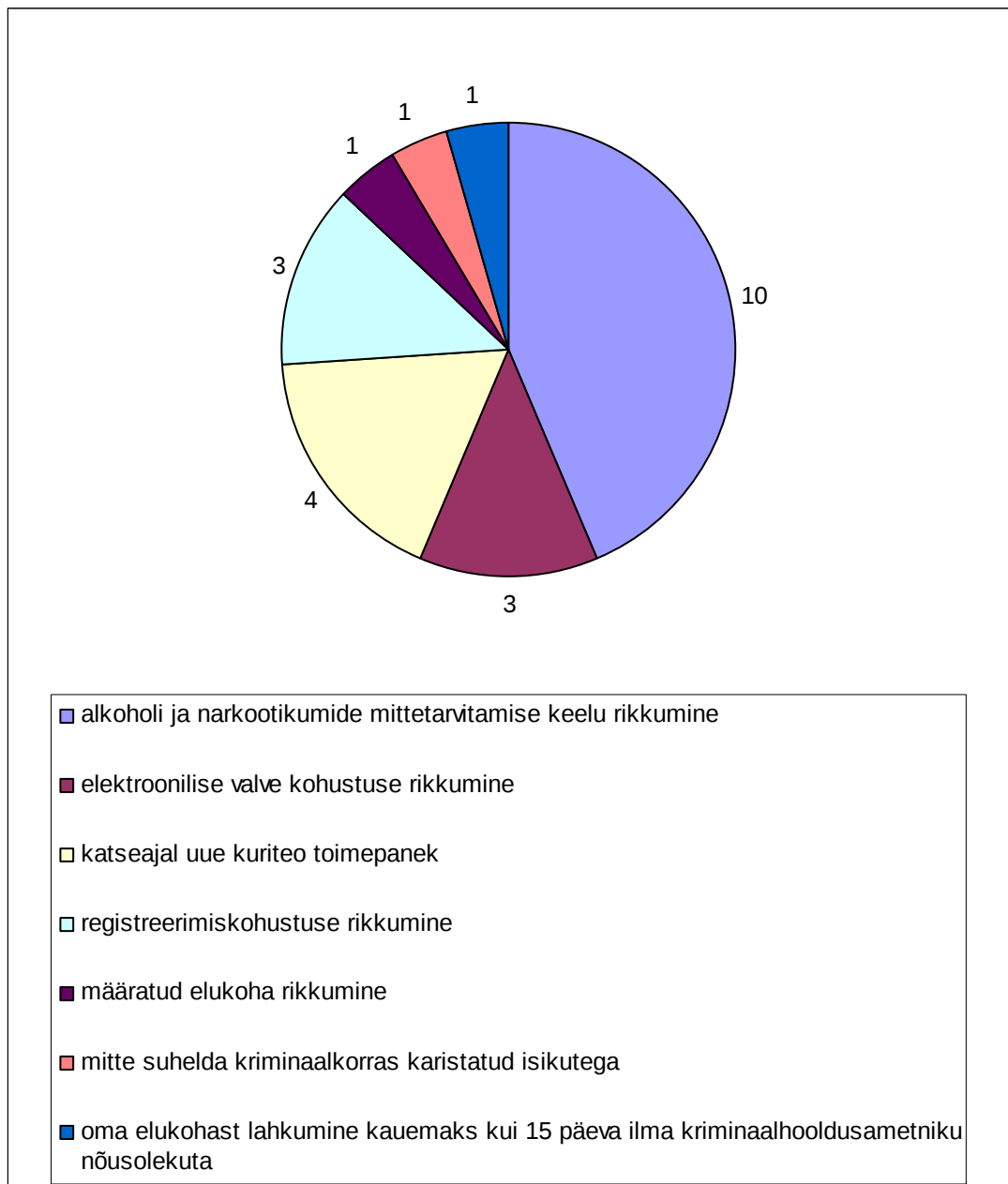
Joonis 11 toob välja katseajal kriminaalhooldusaluste poolt peale elektroonilise valve lõppemist toimepandud rikkumiste põhjused.



Joonis 11. Toimepandud rikkumised peale elektroonilise valve lõppemist (autori koostatud).

Joonis 11 alusel olid rikkumiste põhjusteks alkoholi tarvitamise keelu rikkumine (neljal korral), uue kuriteo toimepanemine ja liitkaristuseks vangistuse mõistmine (kahel korral) ja uute kuritegude toimepanemise tõttu prokuratuuri taotlusel ja kohtu nõusolekul vahi alla võtmine (kahel korral).

Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule aastatel 2007–2011 esitatud erakorraliste ettekannete esitamiste põhjusteks, millega taotleti karistuse täitmisele pööramist, on toodud ära joonisel 12.

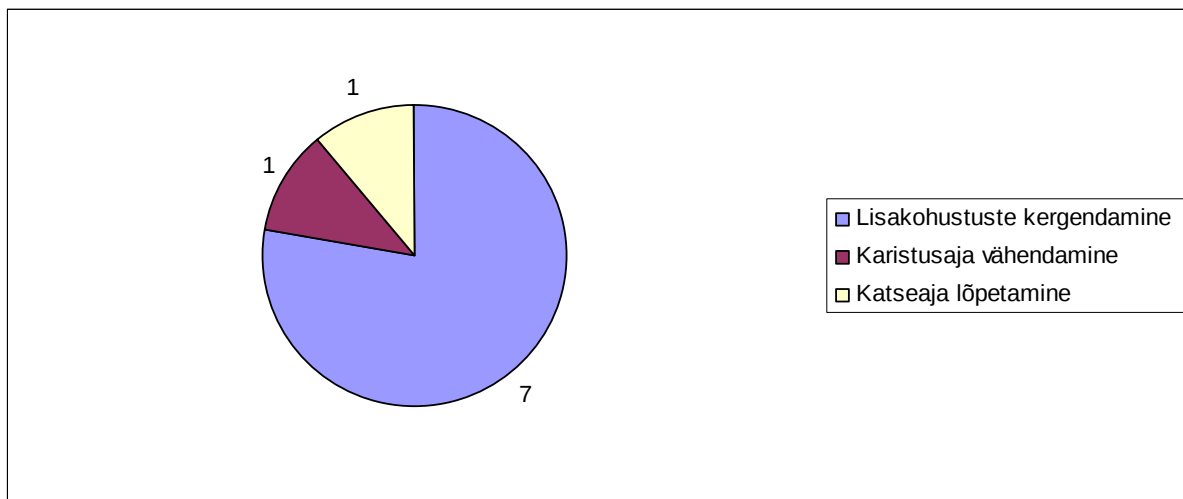


Joonis 12. Erakorralistes ettekannetes karistuse täitmisele pööramise põhjused (autori koostatud).

Joonis 12 alusel esines 10-l korral kohtu poolt määratud lisakohustuse, mitte tarvitada katseajal alkoholi ja narkootikume, rikkumisi, kolmel korral rikuti elektroonilise valve kohustuse nõuet, neljal korral panid kriminaalhooldusalused toime katseajal uue kuriteo, kolmel korral rikuti registreerimiskohustuse nõuet, ühel korral ei elanud kriminaalhooldusalune kohtu poolt määratud elukohas, ühel korral rikkus kriminaalhooldusalune lisakohustust, mitte suhelda kriminaalkorras karistatud isikutega,

ühel korral lahkus kriminaalhooldusalune oma elukohast kauemaks kui 15 päeva ilma kriminaalhooldusametniku nõusolekuta.

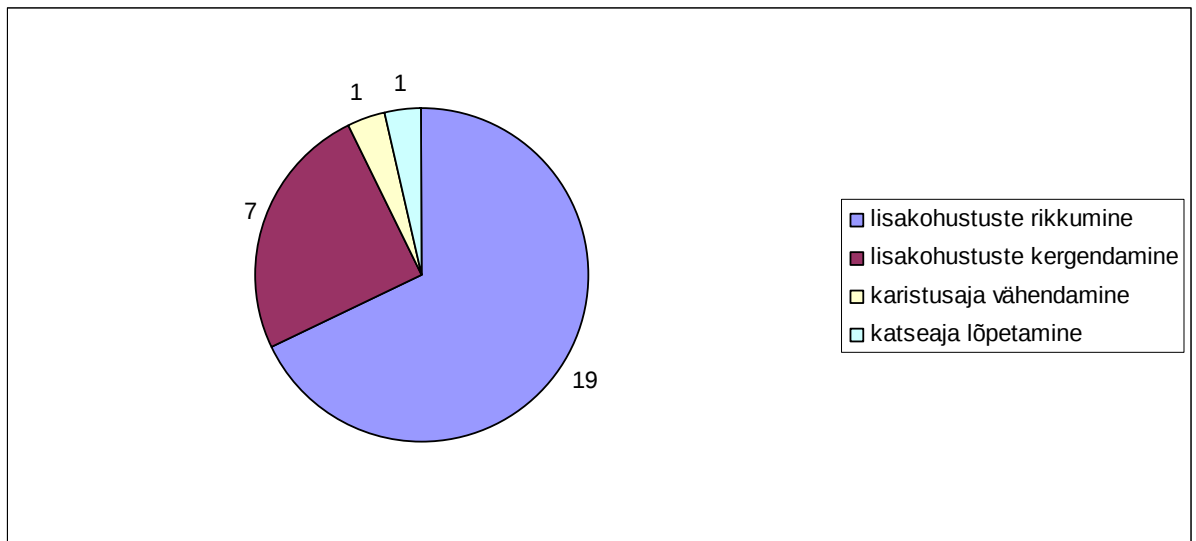
Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule aastatel 2007–2011 esitatud erakorraliste ettekannete esitamiste põhjusteks, millega taotleti kohtu poolt määratud lisakohustuste ja karistuse kergendamist, on toodud ära joonisel 13.



Joonis 13. Lisakohustuste ja karistuse kergendamine (autori koostatud).

Joonis 13 alusel taotleti lisakohustuste kergendamist (sotsiaalprogrammi kohustuse tühistamine, igakuise maksekohustuse vähendamine, kahju hüvitamise tühistamine, elektroonilise valve tähtaja lühendamine, elektroonilise valve tähtaja lõpetamine) seitsmel korral, karistusaja vähendamist ühel korral ja katseaja lõpetamist seoses karistusaja vähendamisega ühel korral.

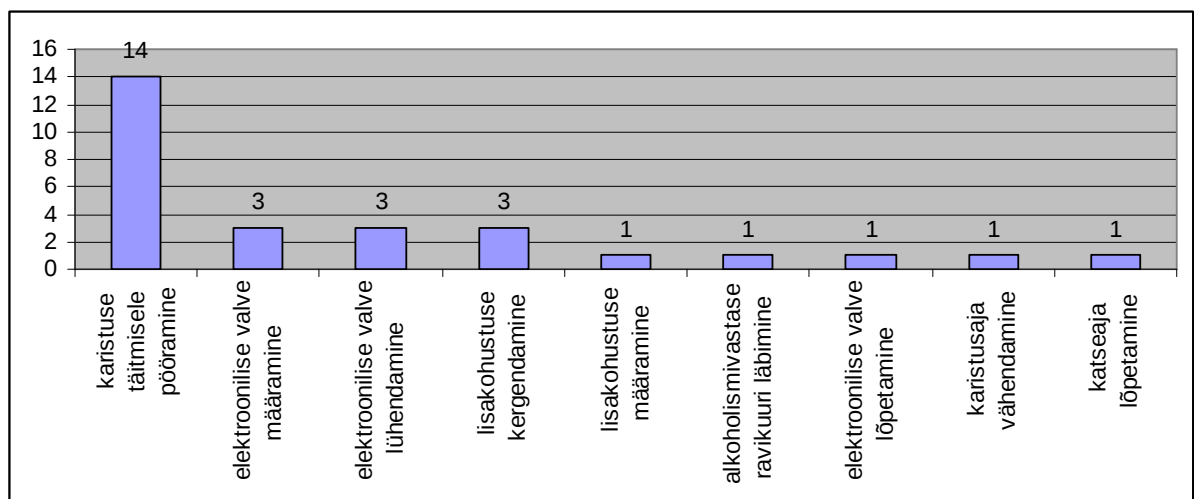
Kokku esitati 2007–2011 aastal Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule 28 erakorralist ettekannet. Joonis 14 toob välja erakorraliste ettekannete esitamise põhjused.



Joonis 14. Erakorraliste ettekannete esitamise põhjused (autori koostatud).

Joonis 14 alusel on näha, et 19-l korral oli erakorraliste ettekannete esitamise põhjusteks kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised, seitsmel korral lisakohustuste kergendamine, ühel korral karistusaja vähendamine ja ühel korral katseaja lõpetamine.

Kriminaalhooldusametnike poolt kohtule esitatud taotlused erakorralistes ettekannetes on välja toodud joonisel 15.



Joonis 15. Erakorralistes ettekannetes esitatud taotlused (autori koostatud).

Joonise 15 alusel taotleti erakorralistes ettekannetes 14-l korral karistuse täitmisele pööramist, millest kohus rahuldab kaheksa erakorralist ettekannet, kuus erakorralist ettekannet jättis kohus rahuldamata.

Kolmel korral taotleti lisakohustuste rikkumise tõttu elektroonilise valve määramist, kohus rahuldas kriminaalhooldusametnike taotlused ja elektrooniline valve määrati vastavalt kolm kuud, kuus kuud ja kaheksa kuud.

Kolmel korral taotleti elektroonilise valve tähtaja lühendamist (kriminaalhooldusalused olid täitnud korralikult elektroonilise valve nõudeid ja kohusetundlikult kohtu poolt määratud lisakohustusi ning elanud õiguskuulekat elu), kohus rahuldas taotlused.

Kolmel korral taotleti lisakohustuste kergendamist (kahju hüvitamise tühistamine, sotsiaalprogrammi läbimise kohustuse tühistamine, igakuise maksekohustuse vähendamine), kohus rahuldas taotlused.

Ühel korral taotleti lisakohustuse määramist, mille kohus jättis rahuldamata, kuna kriminaalhooldusametnik ei teinud ettepanekut karistuse täitmisele pööramise kohta ja lisakohustuste määramine oli vastuolus seadusega.

Ühel korral taotles kriminaalhooldusametnik alkoholiravi kohaldamist, kohus rahuldas taotluse.

Ühel korral taotleti elektroonilise valve tähtaja lõpetamist (kriminaalhooldusalusel oli vaja kord kuus teha südame elektrokardiogramm ja esines oht meditsiinilise aparatuuri kahjustamiseks), kohus rahuldas taotluse.

Ühel korral taotleti karistusaja vähendamist (seoses välisriigis mõistetud karistusaja vähendamisega), kohus rahuldas taotluse.

Ühel korral taotleti katseaja lõpetamist (seoses välisriigi poolt karistusaja vähendamisega ja karistuse täielikult ärakantuks lugemisega), kohus rahuldas taotluse.

Kaks kriminaalhooldusalust võeti uute kuritegude toimepanemise tõttu katseajal prokuratuuri taotlusel ja kohtu loal vahi alla (ühel juhul kolm kuud peale vanglast vabastamist, teisel juhul seitse kuud peale vanglast vabastamist).

4.4. Uurimuse tulemus ja arutelu

Uurimuse andmetel oli aastatel 2007-2011 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s elektroonilise valve kohustusega arvel 67 kriminaalhooldusalust, neist 66 meesterahvast ja üks naisterahvas. Seisuga 30.04.2013 on 67-st kriminaalhooldusalusest arvel veel üheksa isikut, kelle katseaeg lõppeb aastatel 2013–2018.

Uurimusest nähtus, et valdav enamus (98,5%) Tallinna vangla Pärnu KRHO-s aastatel 2007-2011 arvel olevatest kriminaalhooldusalustest, kes vabastati vangistusest tingimisi ennetähtaegselt ja kelle suhtes kohaldati lisakohustusena elektroonilist järelevalvet, olid meesterahvad ja ainult üks naisterahvas.

Eesti Vabariigis on kehtiva seaduse järgi kinnipeetaval kohustus esitada kohtule taotlus ennetähtaegselt vanglast vabanemiseks, seda isegi siis, kui kinnipeetav seda ise ei soovi. Kohtuistungil, kus arutatakse kinnipeetava taotlust ennetähtaegseks vanglast vabastamiseks, saab kinnipeetav öelda oma arvamuse vanglast mittevabanemise soovi kohta. Antud arvamust kohus arvestab ja jätab kinnipeetava taotluse rahuldamata. Autor leiab, et selline seadusesäte, kus riik nõuab, et kinnipeetav peab esitama vanglast ennetähtaegseks vabastamiseks taotluse kohtule, isegi siis, kui ta seda ei soovi, tuleks muuta. Käesoleval hetkel, kui esineb asjaolu, et kinnipeetav ei soovi vanglast ennetähtaegselt vabaneda, toimub riigi ressursside (inim, aja, materiaalne) asjatu kulutamine. Vanglast vabastamise taotluse kohtusse jõudmiseks teevad tööd mitmed ametiisikud: vangla kontaktisik (vestlus kinnipeetavaga, taotluse koostamine kriminaalhooldusele, hiljem kriminaalhoolduselt vastuse ehk arvamuse saamisel taotluse kokkupanek kohtusse saatmiseks), kriminaalhooldusametnik ((töö taotluse alusel arvamuse andmiseks – tutvumine kinnipeetava Karistusregistriga (süüteod/väärteod), kriminaalhoolduse eelnevate toimikutega kinnipeetava kohta, vajadusel tutvumine kinnipeetava kohtuotsustega, kohtutäiturite andmebaasiga, suhtlemine võimaliku tööandjaga, vestlus kinnipeetava lähedastega ning kodukülastus aadressile, kuhu kinnipeetav asuks peale vanglast ennetähtaegset vabanemist elama)) ja kohtunik (kohtuistungi ettevalmistamine, taotlusega tutvumine, kohtuistungi läbiviimine ja kohtumääruse koostamine)).

Justiitsministeeriumi igaaastastest aastaaruannetest kuritegevuse kohta nähtub samuti, et vanglates viibis läbi aastate 95% meesterahvaid ja 5% naisterahvaid. Mingil määral oli antud asjaolu autori jaoks üllatav, kuna autor arvas enne uurimuse läbiviimist, et ennetähtaegselt vanglast vabastatutest on kriminaalhooldusel arvel rohkem kui üks naisterahvas. Võib esineda ka asjaolu, et naisterahvad soovivad oma karistuse vanglas lõpuni kanda ja sellega on seotud väike protsent naisterahvaid ennetähtaegselt vanglast vabastatute hulgas.

Kõige enam kriminaalhooldusaluseid oli arvel aastatel 2007 ja 2011. Kõige rohkem kriminaalhooldusaluseid oli Pärnu KRHO-s arvel Pärnu talituses, mis on selgitatav ka asjaoluga, et Pärnu talituse piirkond on Pärnu KRHO teiste talituses seas suurem.

Aastatel 2007–2011 vabanes vangistusest tingimisi ennetähtaegselt ja elektroonilise valveta 34 kriminaalhooldusalust (51%) vanuses 18-29 aastat, 22 kriminaalhooldusalust (33%) vanuses 30-39 aastat, seitse kriminaalhooldusalust (10%) vanuses 40-49 aastat, üks kriminaalhooldusalune (1%) vanuses 50-59 aastat ja kolm kriminaalhooldusalust (5%) vanuses 60-70 aastat. Enamus vabastatutest olid vanuses 18-39 eluaastat, seega viibisid vanglas isikud, kes olid vanuse poolest kõige elujõulisemas eluetapis ja oleksid võinud ühiskonnale olla kasulikumad, kui süütegusid toime panna ja vanglas olla.

Uurimuse alusel panid kriminaalhooldusalused 40-l korral toime varavastaseid süütegusid (41,5%), isikuvastaseid süütegusid 15-l korral (15,5%), liiklussüütegusid 10-l korral (10%), rahvatervisevastaseid süütegusid 10-l korral (10%), õigusmõistmisevastaseid süütegusid 10-l korral (10%), avaliku rahu vastaseid süütegusid kuuel korral (6%), avaliku usalduse vastaseid süütegusid viiel korral (5%), majandusalaseid süütegusid ühel korral (1%) ja üldohtlikke süütegusid ühel korral (1%). Kuna läbi aastate on Justiitsministeeriumi poolt välja antavates igaaastates kuritegevuse aastaaruannetes numbriliselt esikohal varavastased süüteod, siis kinnitas seda ka käesolev uurimus. Peaaegu pooled kriminaalhooldusaluste poolt toimepandud süüteod olid varavastased.

Uurimusest selgus, et enamus kriminaalhooldusalustele määrati reaalne vanglakaristus kohtuotsuste liitmise teel, millest võib järeldada, et kohus kasutab karistuse mõistmisel vangistust viimase võimalusena.

49-le kriminaalhooldusalusele (73%) mõisteti kohtute poolt karistusaja pikkuseks 1-5 aastat vangistust, 16-le kriminaalhooldusalusele (24%) mõisteti karistusaja pikkuseks 6-10 aastat vangistust ja kahele kriminaalhooldusalusele (3%) mõisteti karistusaja pikkuseks 11-20 aastat vangistust. Kohtu poolt mõistetud 1-5 aastase karistusaja pikkuses korral mõisteti kõige enam karistusi varavastaste süütegude eest, 6-10 aastase karistusaja pikkuse korral mõisteti peaaegu võrdselt vara- ja isikuvastaste süütegude eest, üle 10-ne aastase karistuseaja pikkuse puhul mõisteti karistused ainult isikuvastaste süütegude eest (tapmine, tapmiskatse, mõrv). Antud asjaolu on tingitud sellest, et Karistusseadustiku järgi on isikuvastaste süütegude karistuste määrad pikemad, kui varavastaste süütegude eest.

52 kriminaalhooldusaluse puhul (78%) määrati kohtute poolt katseaja lõppemise kuupäevaks karistusaja lõpu kuupäev ja 15 kriminaalhooldusaluse puhul (22%) määrati katseaeg üks aasta alates kohtumääruse jõustumisest.

Seadusjärgselt saab kohus määrata vangistusest tingimisi ennetähtaegselt vabastatutele elektroonilise valve pikkuseks 1-12 kuud. 18-le kriminaalhooldusalusele (27%) määras kohus 6-kuulise elektroonilise valve kohustuse, 13-le kriminaalhooldusalusele (19%) määrati 3-kuuline elektroonilise valve kohustus, 10-le kriminaalhooldusalusele (15%) määrati 4-kuuline elektroonilise valve kohustus, üheksale kriminaalhooldusalusele (13%) määrati 2-kuuline elektroonilise valve kohustus), viiele kriminaalhooldusalusele (8%) määrati 9-kuuline elektroonilise valve kohustus), neljale kriminaalhooldusalusele (6%) määrati 10-ne kuuline elektroonilise valve kohustus, kolmele kriminaalhooldusalusele (4%) määrati 5-kuuline elektroonilise valve kohustus, kolmele kriminaalhooldusalusele (4%) määrati 12-kuuline elektroonilise valve kohustus, ühele kriminaalhooldusalusele (2%) määrati 7-kuuline elektroonilise valve kohustus ja ühele kriminaalhooldusalusele (2%) määrati 8-kuuline elektroonilise valve kohustus.

Kui jagada kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustuse ajaliselt kaheks, st elektrooniline valve 1-6 kuud ja 7-12 kuud, siis määras kohus enamustel kordadel (79%) kuni 6-kuulise elektroonilise valve kohustuse. Kinnipeetava taotluses, mis kohtule esitatakse, on andmed kinnipeetava süü- ja väärtegude arvu ja kvalifikatsiooni kohta, kinnipeetava käitumine vangistuses olles ja kehtivad distsiplinaarkaristused, milline on kinnipeetava sotsiaalne olukord vanglast vabanedes, kinnipeetavale

lähedased isikud ja nende omavahelised suhted, sõltuvusainete tarvitamine enne vangistust, kinnipeetava tervislik olukord. Millest võis tuleneda kohtuniku otsus elektroonilise valve tähtaja pikkuse määramiseks kinnipeetavale, autor arvata ei oska, kuna mõlematel juhtudel (1-6 kuud ja 7-12 kuud elektroonilist valvet) esines võrdses määras erinevate süütegude kvalifikatsioonide ja karistusaja pikkusi. Uurimuse alusel ei saa väita, et näiteks 12-kuulist elektroonilise valve kohustust oleks määratud kõige pikema kohtu poolt mõistetud karistusaja eest, samuti määrati 12-kuuline elektroonilise valve kohustus nii isikuvastaste, kui varavastaste süütegude eest. 1-6-kuulise elektroonilise valve kohustuse määramisel esines samuti nii 10-ne aastane, kui kahe aastane karistusaja pikkus.

Uurimuse alusel kandsid Tallinna vangla Pärnu KRHO-s aastatel 2007–2011 67-st arvel olevatest kriminaalhooldusalusest kohtu poolt määratud lisakohustuse, elektrooniline valve, tähtajaliselt ära 58 kriminaalhooldusalust (87%).

Üheksast kriminaalhooldusalusest, kes ei kandnud elektroonilise valve tähtajalist kohustust lõpuni, oli viie kriminaalhooldusaluse puhul (56%) mittetäitmise põhjuseks kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised, kolme kriminaalhooldusaluse puhul (33%) taotles kriminaalhooldusametnik elektroonilise valve lühendamist, ühe kriminaalhooldusaluse puhul (11%) taotles kriminaalhooldusametnik elektroonilise valve lõpetamist.

Viiest kriminaalhooldusalusest, kes ei kandnud lõpuni elektroonilise valve kohustust, panid kolm kriminaalhooldusalust (60%) rikkumise toime kuni kaks nädalat peale elektroonilise valve seadme paigaldamist, üks kriminaalhooldusalune (20%) üks kuu peale seadme paigaldamist ja üks kriminaalhooldusalune (20%) kaks kuud peale seadme paigaldamist.

Viiest kriminaalhooldusalusest kolm rikkusid kohtu poolt määratud lisakohustusi (lülitati elekter oma kodus välja, lahkuti liikumiskeelu ajal, avati jalavõru rihm ning avati ja eemaldati saatja, ei elatud kohtu poolt määratud elukohas, registreerimiskohustuse rikkumine, uued süüteod) vähem kui kaks nädalat peale elektroonilise valve seadme paigaldamist. Antud asjaolu näitab, et kriminaalhooldusalused ei kavatsenudki täita enda poolt võetud ja kohtu poolt määratud

elektroonilise valve kohustust. Üks kriminaalhooldusalune pani rikkumise (anduri eemaldamine) toime kuu peale elektroonilise seadme paigaldamist ja üks kriminaalhooldusalune vahistati uute süütegude toimepanemisel kaks kuud peale elektroonilise valve seadme paigaldamist. Kuna kolmele kriminaalhooldusalusele, kes panid rikkumised toime vähem kui kaks nädalat peale elektroonilise valve panekut, oli kohus määranud miinimumi lähedase elektroonilise valve kohustuse (kahel korral kaks kuud ja ühel korral kolm kuud), ei saa väita ka seda, et elektroonilise valve pikkus oleks olnud ajaliselt nii pikk, et kriminaalhooldusalusel oleks seda moraalselt ja füüsiliselt raske täita. Kuna nii Tallinna vangla kontaktisikud, kui kriminaalhooldusametnikud teavitavad kinnipeetavat enne kinnipeetava poolt vabatahtlikult võetud elektroonilise valve kohustuse olemusest ja toimimisest, siis ei saa väita ka seda, et kriminaalhooldusalusele oleks peale elektroonilise valve seadme paigaldamist nõuded üllatusena tulnud.

Elektroonilise valve lühendamise korral kandsid kõik kriminaalhooldusalused kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustusest ära kolmveerand elektroonilise valve tähtajast.

Elektroonilise valve lõpetamise korral seoses haigusega, kandis kriminaalhooldusalune ära pool kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustusest.

Uurimusest nähtub, et kohtule esitatud elektroonilise valve lühendamise taotluseid tehti kolm. Märkimisväärne on see, et taotlused on koostanud üks ja sama kriminaalhooldusametnik, mis näitab, et tegemist ei ole siiski nii öelda standartse taotlusega, vaid on erandkorras rakendatav.

Kuigi justiitsministri määruse alusel võib kriminaalhooldusametnik esitada kohtule erakorralise ettekande esialgu määratud elektroonilise valve tähtaja lühendamiseks, autor seda õigeks ei pea. Kohus, vabastades kinnipeetava elektroonilise valvega, vaagib oma otsuses kõiki kinnipeetava ja tema eelneva kuritegeliku eluga seotud asjaolusid ning nende asjaolude alusel teeb otsuse elektroonilise valve tähtaja pikkuse määramiseks. Erakorralistes ettekannetes, kus taotleti elektroonilise valve tähtaja lühendamist, toodi välja asjaolud, et kriminaalhooldusalune täitis elektroonilise valve ja muid kohtu poolt määratud lisakohustusi korrektselt ning elas õiguskuulekat elu.

Autorile jäävad antud elektroonilise valve lühendamise asjaolusid arusaamatuks, kuna kriminaalhooldusalune peabki täitma kriminaalhoolduse ajal kõiki kohtu poolt määratud lisakohustusi ja elama õiguskaualekat elu.

Peale elektroonilise valve kohustuse tähtajalist täitmist kandsid seisuga 30.04.2013 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest 62-st kriminaalhooldusalusest kohtu poolt määratud katseaja tähtajaliselt lõpuni 45 kriminaalhooldusalust. Seisuga 30.04.2013 on üheksa kriminaalhooldusalust veel kriminaalhoolduses arvel ja nende katseaeg lõppeb aastatel 2013-2018.

Katseajal, peale elektroonilise valve lõppemist, panid kaheksast kriminaalhooldusalusest neli (50%) toime alkoholi tarvitamise keelu rikkumise, kaks kriminaalhooldusalust (25%) panid katseajal toime uue kuriteo ja liitkaristuseks mõisteti vangistus, kaks kriminaalhooldusalust (25%) panid katseajal toime uued kuriteod ja seetõttu võeti kohtu poolt vahi alla.

Peale elektroonilise valve lõppemist toimepandud rikkumiste puhul arvab autor, et elektroonilise valve ajal on rikkumistega seotud tagajärgede puhul kriminaalhooldusalustel suurem hirm tagasi vangi sattuda, kui peale elektroonilise valve lõppemist. Üheks asjaoluks võib olla ka see, et elektroonilise valve ajal on kriminaalhooldusalune suurema jälgimise all, kuna rikkumiste puhul on elektroonilise valve jälgimise süsteemis kohe rikkumised näha ja koheselt tuleb ka valveametnikule teade rikkumisest.

Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule aastatel 2007–2011 esitatud erakorraliste ettekannete esitamiste põhjusteks, millega taotleti karistuse täitmisele pööramist, esines 10-l korral rikkumisi (43,6%) kohtu poolt määratud lisakohustuse puhul, mitte tarvitada katseajal alkoholi ja narkootikume, neljal korral (17,5%) panid kriminaalhooldusalused toime katseajal uue süüteo, kolmel korral (13%) rikuti elektroonilise valve kohustuse nõuet, kolmel korral (13%) rikuti registreerimiskohustuse nõuet, ühel korral (4,3%) ei elanud kriminaalhooldusalune kohtu poolt määratud elukohas, ühel korral (4,3%) rikkus kriminaalhooldusalune lisakohustust, mitte suhelda kriminaalkorras karistatud isikutega, ühel korral (4,3%)

lahkus kriminaalhooldusalune oma elukohast kauemaks kui 15 päeva ilma kriminaalhooldusametniku nõusolekuta.

Kui vaadata Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule aastatel 2007-2001 esitatud erakorraliste ettekannete esitamise põhjuseid, millega taotleti karistuse täitmisele pööramist, siis kõige enam esines rikkumisi kohtu poolt määratud lisakohustuse osas, mitte tarvitada katseajal alkoholi ja narkootikume. Antud asjaolu näitab, et osad kriminaalhooldusalused ei taha/ei suuda oma elu muuta, kuna vangi on satunud samuti alkoholijoobes toimepandud süütegude eest.

Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule aastatel 2007–2011 esitatud erakorraliste ettekannete esitamiste põhjusteks, millega taotleti kohtu poolt määratud lisakohustuste ja kohustuste kergendamist, taotleti lisakohustuste kergendamist seitsmel korral (77,8%), karistusaja vähendamist ühel korral (11,1%) ja katseaja lõpetamist ühel korral (11,1%).

Kokku esitati 2007–2011 aastal Tallinna vangla Pärnu KRHO poolt kohtutele 28 erakorralist ettekannet: 19-l korral (68%) oli erakorraliste ettekannete esitamise põhjusteks kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised, seitsmel korral (25%) lisakohustuste kergendamine, ühel korral (3,5%) karistusaja vähendamine ja ühel korral (3,5%) katseaja lõpetamine.

19-st rikkumisest 14-l korral (74%) taotleti erakorralistes ettekannetes karistuse täitmisele pööramist, millest kohus rahuldas kaheksa erakorralist ettekannet (57%) ja kuus erakorralist ettekannet jättis kohus rahuldamata (43%). Kuuest erakorralisest ettekandest, millega kohus jättis kriminaalhooldusametnike taotlused rahuldamata, määras kohus kolmel korral kriminaalhooldusalustele uued lisakohustused (läbida alkoholi võõrutusravi ja sotsiaalprogramm „Eluviisitreening“, läbida alkoholivastane ravikuur, pöörduda psühhiaatri vastuvõtule) ja kolmel korral jättis kriminaalhooldusametnike taotlused rahuldamata (rikkumine ei olnud tõendamist leidnud, kohtuniku arvamusel ei olnud tegemist tõsiste rikkumistega, liitkaristuse mõistmisega kadus ära seisukoha võtmine erakorralise ettekande rahuldamise/mitterahuldamise kohta kohtuniku poolt).

Kui lähtuda asjaolust, et Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt aastatel 2007-2011 esitatud 28-st erakorralisest ettekandest 19 (68%) olid seotud kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumistega, siis võib öelda, et esines palju rikkumisi, mille alusel kriminaalhooldusametnikud olid kohustatud esitama kohtule erakorralise ettekande.

Kohus rahuldab kõik kriminaalhooldusametnike taotlused, millega taotleti kriminaalhooldusalustele elektroonilise valve määramist, elektroonilise valve tähtaja lühendamist, lisakohustuste kergendamist, alkoholiravi kohaldamist, elektroonilise valve tähtaja lõpetamist, karistusaja vähendamist ja katseaja lõpetamist. Ühel korral jättis kohus rahuldamata kriminaalhooldusametniku taotluse lisakohustuse määramiseks, kuna kriminaalhooldusametnik ei teinud ettepanekut karistuse täitmisele pööramise kohta ja lisakohustuste määramine oli vastuolus seadusega.

Lõppkokkuvõttes, tulenevalt läbiviidud uurimusest leiab autor, et elektroonilise valve kohaldamine ennetähtaegse vanglast vabanemise puhul Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel aastatel 2007-2011 võib lugeda tulemuslikuks.

KOKKUVÕTE

Tulenevalt lõputöö eesmärgist, olid töös seatud uurimisülesanded, kus püüti leida vastust küsimustele, kas kriminaalhooldusalune täitis kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustuse, kui ei, siis mis oli mittetäitmise põhjusteks, kas kriminaalhooldusalusele kohtu poolt määratud katseaeg lõppes tähtajaliselt, kui ei, siis mis oli selle põhjuseks ja kuivõrd elektroonilise valve kohaldamist võib lugeda motivaatoriks edukaks katseaja läbimiseks.

Uurimuse läbiviimiseks ja andmete saamiseks analüüsiti valimi alusel saadud kriminaalhooldusaluste kohta käivaid kohtumääruseid, kohtuotsuseid ja kriminaalhooldusametnike poolt esitatud erakorralisi ettekandeid.

Lisaks uuris autor vangistusest tingimisi ennetähtaegse vabastamise korral elektroonilise valveta vabastatute sugu, vabastatute vanust vanglast vabastamise hetkel, ENSV Kriminaalkodeksi/Karistusseadustiku alusel kriminaalhooldusalustele mõistetud süütegusid, kas süüdimõistmisel esines varasemate karistuste liitmine, kohtu poolt mõistetud karistusaja pikkust, kohtu poolt määratud katseaja pikkust ennetähtaegsel vanglast vabastamisel ja elektroonilise valve pikkust.

Uurimuse andmetel oli aastatel 2007-2011 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s elektroonilise valveta arvel 67 kriminaalhooldusalust, neist 66 meesterahvast ja üks naisterahvas. Kõige enam kriminaalhooldusaluseid oli arvel aastatel 2007 ja 2011. Kõige rohkem kriminaalhooldusaluseid oli arvel Pärnu KRHO Pärnu talituses, mis on selgitatav ka asjaoluga, et Pärnu talituse piirkond on Pärnu KRHO teiste talituses seas suurem. Enamus vabastatutest olid vanuses 18-39 eluaastat, seega viibisid vanglas isikud, kes olid vanuse poolest kõige elujõulisemas eluetapis ja oleksid võinud ühiskonnale olla kasulikumad, kui süütegusid toime panna ja vanglas olla.

Toimepandud süütegude kvalifikatsiooni alusel oli peaaegu pool süütegude üldarvust varavastased süüteod (vargus, röövimine), mis näitab, et inimeste arvates on teiste vara kergem omastada, kui ise endale ausal teel vara muretseda/teenida. Kuna varavastaste süütegude kvalifikatsioonid on seaduse järgi väiksemad, kui isikuvastaste süütegude eest, siis näitas seda ka kohtute poolt mõistetud karistusaja pikkused - 73%-l kriminaalhooldusalustest mõisteti kohtute poolt karistusaja pikkuseks 1-5 aastat vangistust. Seadusjärgselt saab kohus määrata vangistusest tingimisi ennetähtaegselt vabastatule elektroonilise valve pikkuseks 1-12 kuud. Kui jagada kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustus ajaliselt kaheks, st elektrooniline valve 1-6 kuud ja 7-12 kuud, siis määras kohus enamustel kordadel 6-kuulise elektroonilise valve kohustuse. Millest võis tuleneda kohtuniku otsus elektroonilise valve tähtaja määramiseks kinnipeetavale, autor arvata ei oska, kuna mõlematel juhtudel, nii 1-6 kuulise ja 7-12 kuulise elektroonilise valve puhul, esines võrdses määras erinevate süütegude kvalifikatsioone ja karistusaja pikkusi.

67-st Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest kriminaalhooldusalustest kandsid kohtu poolt määratud lisakohustuse, elektrooniline valve, tähtajaliselt lõpuni 58 kriminaalhooldusalust. Üheksast kriminaalhooldusalusest, kes ei kandnud kohtu poolt määratud elektroonilise valve kohustust lõpuni, panid viis kriminaalhooldusalust toime kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised ja nende karistus pöörati täitmisele. Kolme kriminaalhooldusaluse puhul taotles kriminaalhooldusametnik kohtule elektroonilise valve lühendamist ja ühel korral taotles kriminaalhooldusametnik elektroonilise valve lõpetamist.

Peale elektroonilise valve kohustuse tähtajalist täitmist kandsid seisuga 30.04.2013 Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel olevatest 62-st kriminaalhooldusalusest kohtu poolt määratud katseaja tähtajaliselt lõpuni 45 kriminaalhooldusalust. Kaheksa kriminaalhooldusalust rikkusid kohtu poolt määratud lisakohustusi ja nende karistus pöörati täitmisele, üheksa kriminaalhooldusalust on veel kriminaalhoolduses arvel ja nende katseaeg lõppeb aastatel 2013-2018.

Erakorraliste ettekannete esitamisel kohtule, kus taotleti karistuse täitmisele pööramist, esines erinevaid kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumisi, kuid peaaegu pooled rikkumistest olid alkoholi ja narkootikumide mittetarvitamise keelu rikkumised. Antud

asjaolu näitab, et osad kriminaalhooldusosalused ei taha/ei suuda oma elu muuta, kuna vangi on satunud samuti alkoholijoobes toimepandud süütegude eest. Alkoholi tarvitamise puhul võib põhjuseks olla ka inimese meditsiiniline probleem ja kuigi inimesel võib olla tahe antud pahest lahtisaamiseks, siis sellest ainult ei piisa. Tänapäevane alkoholiravi on üldjuhul tasuline ja paljud alkoholi liigtarvitavad inimesed ei saa endale seda ravi lubada, kuigi nad seda südamest soovivad.

Erakorralistes ettekannetes, kus kriminaalhooldusametnikud taotlesid kohtult kohustuste kergendamist, esines kõige rohkem lisakohustuste kergendamise taotlusi, ühel korral taotleti karistusaja vähendamist ja ühel korral katseaja lõpetamist seoses karistusaja vähendamisega.

Kuigi justiitsministri määruse alusel võib kriminaalhooldusametnik esitada kohtule erakorralise ettekande esialgu määratud elektroonilise valve tähtaja lühendamiseks, autor seda õigeks ei pea. Kohus, vabastades kinnipeetava elektroonilise valvega, vaagib oma otsuses kõiki kinnipeetava ja tema eelneva kuritegeliku eluga seotud asjaolusid ning nende asjaolude alusel teeb otsuse elektroonilise valve tähtaja pikkuse määramiseks. Erakorralistes ettekannetes, kus taotleti elektroonilise valve tähtaja lühendamist, toodi välja asjaolud, et kriminaalhooldusosalune täitis elektroonilise valve ja muid kohtu poolt määratud lisakohustusi korrektselt ning elas õiguskuulekat elu. Autorile jäävad antud elektroonilise valve lühendamise asjaolud arusaamatuks, kuna kriminaalhooldusosalune peabki täitma kriminaalhoolduse ajal kõiki kohtu poolt määratud lisakohustusi ja elama õiguskuulekat elu.

Kokku esitati aastatel 2007-2011 Tallinna vangla Pärnu KRHO kriminaalhooldusametnike poolt kohtule 28 erakorralist ettekannet, neist 19-l korral oli erakorraliste ettekannete esitamise põhjusteks kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumised. 14-s erakorralises ettekandes taotleti karistuse täitmisele pööramist, millest kohus rahuldab kaheksa ja kuus erakorralist ettekannet jättis rahuldamata.

Lõputöö alusel võib autor tõdeda, et 87% kriminaalhooldusosalustest täitis kohtu poolt määratud lisakohustuse, alluda elektroonilisele valvele. Peale elektroonilise valve lõppemist panid kaheksa kriminaalhooldusosalust katseajal toime rikkumised (alkoholi ja narkootikumide tarvitamise keelu rikkumine, uued süüteod). Märkimist väärib asjaolu,

et elektroonilise valve ajal ei esinenud ühtegi alkoholi ja narkootikumide tarvitamise keelu rikkumist. Kuigi seisuga 30.04.2013 on Tallinna vangla Pärnu KRHO-s arvel veel üheksa kriminaalhooldusalust, kelle katseaeg lõppeb aastatel 2013-2018, võib lugeda positiivseks asjaolu, et 62-st kriminaalhooldusalusest 45 kandsid katseaja tähtajaliselt lõpuni. Antud asjaolu alusel peab autor oluliseks elektroonilise valve kohaldamist ja sellega seotud mõju seaduskuuleka elu puhul katseaja jooksul. Kuigi erakorraliste ettekannete alusel võib tõdeda, et esines palju kohtu poolt määratud lisakohustuste rikkumisi (68%), leiab autor, et antud asjaolu ei iseloomusta elektroonilise valve tulemuslikkust.

Lõppkokkuvõttes, tulenevalt läbiviidud uurimusest leiab autor, et elektroonilise valve kohaldamine ennetähtaegse vanglast vabanemise puhul Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel aastatel 2007-2011 võib lugeda tulemuslikuks. Tallinna vangla Pärnu KRHO näitel võib tõdeda, et 2007-l aastal Eesti õigussüsteemi sissetoodud elektroonilise valve kohaldamise säte on ennast õigustanud.

VIIDATUD ALLIKAD

Elektrooniline valve. Kriminaalhooldusalune. Kriminaalhooldus. Vanglad. Justiitsministeerium. [<http://www.vangla.ee/50116>] 18.06.2012

„Elektroonilise valve täitmise ja järelevalve kord“ 2007. – RT I 2007, 20, 334

Karistusseadustiku, väärteomenetluse seadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja vangistusseaduse muutmise seadus 562 SE. Eelnõud kuni 2011. Riigikogu. [<http://www.riigikogu.ee/?op=ems&page=eelnou&eid=bbdfef23-6b8b-a198-4a55-00c29e185e59&>] 30.10.2012

Karistusseadustik 2001. – RT I 2001, 61, 364

Kriminaalhooldus. Vanglad. Justiitsministeerium. [<http://www.vangla.ee/41432>] 20.06.2012

Kriminaalhooldajate kontaktandmed. Kriminaalhooldus. Vanglad. Justiitsministeerium. [<http://www.vangla.ee/43615>] 20.06.2012

Kriminaalhooldusseadus 1998. – RT I 1998, 4, 62

Kriminaalhooldusseaduse, vangistusseaduse ja kohtute seaduse muutmise seadus 169 SE. Eelnõud kuni 2011. Riigikogu. [<http://www.riigikogu.ee/?page=eelnou&op=ems2&emshelp=true&eid=197926&u=20130404135643>] 25.06.2012

Kriminaalhoolduse standardid. 2011. Tallinn. Kriminaalhoolduse õiguskorraldus. Kriminaalhooldus. Vanglad. Justiitsministeerium. [http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=53802/Kriminaalhoolduse+standardid+2011.pdf] 20.06.2012

Kruusement, A. 2003. Üldkasulik töö. Karistusseadustik ja rakenduspraktika. - Juridica, nr 6, lk 436-442

Kruusement, A. 2007. Uuendusi vangistusest tingimisi ennetähtaegsel vabastamisel. - Sotsiaaltöö, nr 1, lk 10-14

Kuritegevus Eestis 2011. 2012. Tallinn: [http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=57202/Kuritegevus_Eestis_2011.pdf] 05.01.2013

Laine, M. 1997. Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse. Vammalan Kirjapaino OY.

Madise, L., Pikamäe, P., Sootak, J. 2009. Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura.

Miil, M. 1998. Kriminaalhooldussüsteemi rakendamine Eestis. – Juridica, nr II, lk 63-67

Prööm, M. 1998. Eesti vanglad 1997-1998. – Juridica, nr II, lk 67-69

Põbo, M. 2011. Vangide arvu vähendamise tagamaad. – Juridica, nr X, lk 768-778

Saar, J. 2007. Kriminaalpsühholoogia. Kirjastus Juura.

Sootak, J. 2006. Mida teha, kui isiku ohtlikkus on süüst suurem? Saksamaa kogemus mittekaristuslike mõjutusvahendite osas. – Juridica, nr VIII, lk 519-529

Sootak, J., Pikamäe, P. 2001. Kriminaaltäitevõigus. AS Kirjastus Ilo.

Sootak, J., Pikamäe, P. 2009. Karistusseadustik. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura.

Süüdistmõistetud elektroonilist valvet käsitlev eelnõu jõuab Riigikogu ette. Riigikogu pressiteated. 2006. [<http://www.riigikogu.ee/?id=40131>] 20.06.2012

Vanglate ja kriminaalhoolduse aastaraamat. 2008. [http://www.vangla.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=35787/Vanglate_aastaraamat_2007.pdf] 01.07.2012

Vanglateenistuse ametikohtade arv. Töötajaskond arvudes. Vanglad. Justiitsministeerium. [<http://www.vangla.ee/41408>] 05.01.2013

Vangistuse kulud. Vanglad. Justiitsministeerium. [<http://www.vangla.ee/41292>] 05.01.2013.

Vangistusseadus 2000. – RT I 2000, 58, 376.

Võlaõigusseadus 2001. – RT I 2001, 81, 487

ZUSAMMENFASSUNG

Die Leistungsfähigkeit von elektronische Überwachung der Bewährung in Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung von Gefängnes Tallinn in zwischenzeit 2007-2011

Laivi Noppel

Die Ergebnisse von elektronische Überwachung der Bewährung sind nicht so wirksam deswegen hat die Autorin mit dieser Diplomarbeit untersucht und analysiert die elektronische Überwachung der Bewährung in beispiel von Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung von Gefängnes Tallinn in zwischenzeit 2007-2011.

Ziel für dieser Diplomarbeit ist, kann man die elektronische Überwachung in Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung von Gefängnes Tallinn in zwischenzeit 2007-2011 lesen als leistungsfähig.

Die Autorin hat die forschungsaufgaben aufgesetzt, weil sie suhte antworten, was oder wie die Untersuchten durchgeführt haben und welche folgen die nicht ausgeführte verpflichtungen mit sich gebracght haben. Was waren die Gründe und die Motivation der elektronische Überwachung überhaupt durchzuführen.

Die Autorin hat bei der Untersuchhung qvatitativen Methoden genutzt: sie suhte raus alle untersuchungs objekten, hat die anwortene analysiert und sowie hat die Autorin in der Arbeit herausgebracht die werschiedene charatisierte daten von den überwachte personen.

Für die Untersuchung hat die Autorin viele Gerichturteile gelesen und analysiert und genauso die berichten von der bewächrungebeamten.

Zusätzlich hat die Autorin noch untersucht das Geschlecht und Alter von den Menschen, die vor der Zeit von Gefängnis entlassen wurden und auf Bewährung sind, genauso nach SSR Strafgesetzbuch wieviele Menschen haben Gewerkschaftsstrafe bekommen, wie lange Strafzeit hat das Gericht benannt, Bewährungszeit vor zeitiger Entlassung von Gefängnis und die Länge der elektronischen Überwachung.

Die Daten der Untersuchung von 2007-2011 in Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung von Gefängnis Tallinn war 67 Menschen unter Bewährung.

Von 67 58 haben zusätzliche Verpflichtung, elektronische Bewachung, bis zum Ende getragen. Neun von den Überwachten, die genauso von Gericht die zusätzliche Verpflichtungen bekommen haben, aber die haben die Zeit mit elektronischer Bewachung nicht bis zum Ende der Bewährungszeit gehalten, haben fünf Untersuchte eine neue Tat begangen und deren Strafe wurde durchgesetzt. Bei drei Überwachten hat die Bewährungsbeamtin von Gericht die elektronische Überwachung verkürzt und bei einem hat die Bewährungsbeamtin die elektronische Überwachung beschlossen.

Nach der elektronischen Überwachung 30.04.2013 in Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung von Gefängnis Tallinn haben 62 Bewachten 45 die Zeit bis zum Ende der elektronischen Überwachung getragen haben. Acht von Überwachten haben die Verpflichtungen nicht gehalten und deren Strafe wurde durchgesetzt., neun Überwachte sind noch auf Bewährung und deren Bewährungszeit endet 2013-2018.

Aufgrund der Diplomarbeit kann die Autorin beachten, dass 87% von den Überwachten haben die zusätzliche Verpflichtung durchgeführt. Obwohl in 30.04.2013 in Pärnu Kriminalbewährungs Abteilung ist noch neun Überwachte, die von 2013- 2018 in Bewährung sind. Kann man sagen, dass die Tatsache positive ist, dass von 62 Bewachten 45 haben die Zeit bis zum Ende der elektronischen Überwachung getragen haben. Die Autorin hält die Tatsache der elektronischen Bewachung für wichtig und die Auswirkung ist in Zusammenhang der Gesetztreue leben in der Bewährungszeit.

In Zusammenfassung, entsprechend der durchgeführten Untersuchung findet die Autorin, dass die elektronische Überwachung ist vor Ablauf der Frist von Gefängnis in Beispiel von Pärnu Kriminalbewährungs-Abteilung von Gefängnis Tallinn kann man lesen als

wirksam. In Beispiel kann man beachten, dass in 2007 in Estnische Rechtssystem heringebrachte elektronische Überwachung hat sich gerechtfertigt.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laivi Noppel (sünnikuupäev: 27.09.1971):

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Elektroonilise valve kohaldamise tulemuslikkus kriminaalhoolduses Tallinna vangla Pärnu Kriminaalhooldusosakonna näitel aastatel 2007-2011“

mille juhendaja on Anu Aunapuu ja kaasjuhendaja on Eve Hiiemäe.

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 14.05.2013